БУТУН ДУН'Ё ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ХАҚИҚАТИ

УЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 36 (527)
18 ФЕВРАЛЬ ШАНБА 1956 ЙИЛ
БАҲОСИ 20 ТИЙИН.

Ҳозирги вақтда бизнинг партиямиз ҳарқачонгидан кўра маҳкамроқ жипслашгандир, бизнинг партиямиз Марказий Комитет теварагига маҳкам уюшган бўлиб, мамлакатни улуғ Ленин кўрсатиб берган йўлдан зўр ишонч блан олға бошлаб бормоқда.

(КПСС Марказий Комитетининг партия XX с'ездига ҳисобот докладидан).

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XX с'езди

С'ЕЗД КУНДАЛИГИ

16 февраль эрталабки мажлис

16 февраль эрталабки мажлисда ўртоқ **А. И. Кириченко** раислик қилди. Мандат комиссиясининг раиси ўртоқ **А. Б. Аристов**нинг доклади эшитилди.

С'езд Мандат комиссиясининг докладини бир овоздан тасдиқлайди.

Шундан кейин раислик қилучи делегатлар томонидан самимий кутиб олинган ўртоқ **Б. Берутга** сўз беради.

Ўртоқ Берут КПССнинг XX с'ездини Польша бирлашган ишчилар партияси, поляк ишчилар синфи ва поляк халқи номидан қизғин табриклайди. Ўртоқ Берут биргаликда революцион кураш олиб бориш, ғоявий бирлик, дўстлик ва қардошлик воситалари йил сайин мустаҳкамланиб бораётганлиги ҳақида, поляк ишчилар синфи ва унинг партияси 50 йилдан ортиқ вақт мобайнида ана шу воситалар туфайли КПСС блан чамбарчас боғланганлиги ҳақида гапиради.

Ҳозирги кунда биз, — деди ўртоқ Берут, — КПССнинг XX с'езди олдида, бутун дун'ё меҳнаткашлари олдида муваффақиятларимиз тўғрисида ва халқ Польшасининг бундан кейинги тараққиёти перспективаси ҳақида — Польша саноати маҳсулотининг беш баравар ортганлиги, халқ хўжалигининг барча тормоқларида тобора кўп ютуқлар қўлга киритилаётганлиги ҳақида, соғлиқни сақлаш, маориф ва маданий қурилиш ишларининг тез ривожланиб бораётганлиги тўғрисида, умумий турмуш даражасининг юксалиб бораётганлиги ҳақида гапирар эканмиз, биз бу блан сизлардан, Совет мамлакатидаги дўстларимиз ва қардошларимиздан ғоят миннатдормиз. Совет халқи қаҳрамонона курашда намуна кўрсатаётганлиги блан, ўзининг буюк муваффақиятлари блан кўпмиллионли поляк ишчилари, деҳқонлари ва интеллигентларини социализм қуриш ҳамда умумий тинчликни мустаҳкамлашдан иборат буюк ишга илҳомлантирмоқда.

Сўнгра, ўртоқ Берут айтдики, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси марксизм-ленинизмнинг қудратли ва ғолиб идеологиясини дадил, ғоят принципиал ривожлантириш намунасини кўрсатмоқда.

Ўртоқ Хрушчевнинг докладида Совет Иттифоқи Коммунистик партияси фаолиятининг батафсил программаси баён қилинди, деди ўртоқ Берут. Бу программа мамлакатимиз меҳнаткашларининг ғайратини янада ошириб юборади, бутун дун'ёдаги тинчликсевар кучларнинг янада актив ҳаракат қилишларига ёрдам беради. Биз шу нарсага аминмизки, XX с'езд Совет Иттифоқининг ва ундаги барча социалистик миллатларнинг бундан буён янада гуллаб-яшнаши учун қудратли стимул бўлади, бизнинг лагеримизни янада жипслаштириш ва бирлаштириш учун, тинчлик йўлида курашаётган барча халқларнинг бирдамлигини мустаҳкамлаш учун, прогресс ва социализм кучларини янада юксалтириш учун қудратли стимул бўлади.

Ўртоқ Берут делегатларнинг гулдурос қарсаклари остида бутун дун'ёда тинчлик ва адолат таянчи бўлган улуғ Совет Иттифоқи шарафига, бутун дун'ё меҳнаткашларига йўл кўрсатучи ёруғ юлдуз — Совет Иттифоқи Коммунистик партияси шарафига табрик сўзлари айтди.

Чехославакия Коммунистик партияси Марказий Комитети номидан с'ездни ўртоқ **А. Новотний** табриклайди. Делегатлар ўртоқ А. Новотнийни ҳам самимий кутиб олдилар. Ўртоқ Новотний Совет Иттифоқи халқларига чехословак халқининг қардошларча оташин саломини топширди ва самимий дўстлигини изҳор қилди.

КПССнинг XX с'езди, деди ўртоқ Новотний, Совет Иттифоқи ва у блан бирга бораётган демократик лагерьдаги мамлакатлар халқлар ўртасида тинчлик учун курашда катта муваффақиятларга эришган ва коммунизмнинг ўлмас идеялари бутун дун'ёда ғолибона йўл очиб бораётган бир пайтда ўтмоқда.

Ҳозирги вақтда бизнинг халқимиз ўзининг иккинчи бешйиллик планини бажаришга киришди. Меҳнаткашларнинг муттасил ўсиб бораётган ғайрат ва ташаббуси ҳамда уларнинг ўз олдиларига қўйилган вазифаларни бажаришга қат'ий қарор берганликлари халқ-демократик Чехословакияси келгуси бешйилликда социализм ғалабаси сари янги қадам қўяжагига гаровдир.

Ўртоқ Новотний Совет Иттифоқининг тинчликни мустаҳкамлашга қаратилган ташқи сиёсати ғоят катта аҳамиятга эга эканлиги тўғрисида гапиради. Халқлар Совет Иттифоқининг таклифларини ғоят қўллаб-қувватламоқдалар. Тинч тотув бўлиб яшаш идеяси барча халқларнинг онгига сингиб кетди ва бу идея халқаро муносабатларнинг энг муҳим факторларидан бири бўлиб қолди.

Бутун дун'ё халқлари, дейди нотиқ, Совет Иттифоқининг ташқи сиёсатини зўр муҳаббат блан қўллаб-қувватламоқдалар, чунки бу сиёсат уларнинг ҳаётий манфаатларига мувофиқдир.

Ўртоқ Новотний нутқининг охирида коммунизм қураётган улуғ совет халқи шарафига, Совет Иттифоқининг қаҳрамон Коммунистик партияси шарафига табрик хитоблари айтганида, с'езд делегатлари унинг бу сўзларини гулдурос қарсаклар блан кутиб оладилар.

Эрталабки мажлисда КПСС Марказий Комитетининг ҳисобот доклади юзасидан бўлган музокараларда биринчи бўлиб ўртоқ **А. Н. Ларионов** (Рязань партия ташкилоти) сўзга чиқди.

— Бизнинг партиямиз, бутун совет халқи, —деди ўртоқ Ларионов,—партия Марказий Комитетининг КПСС XX с'ездига ҳисобот докладини ғоят баланд руҳ блан, самимий мамнуният ва ватанпарварларга хос буюк ифтихор блан кутиб олди. Ўртоқ Хрушчевнинг докладида мамлакатимизнинг ички ва халқаро аҳволи ҳартомонлама чуқур анализ қилинди, улуғвор вазифалар қўйилди.

Сўнгра, нотиқ КПСС Марказий Комитетининг сентябрь Пленумидан кейин Рязань партия ташкилотининг қишлоқ хўжалигини юксалтириш соҳасида қилган ишлари тўғрисида сўзлади.

Ўртоқ **С. Бобоев** (Туркманистон партия ташкилоти) КПСС Марказий Комитетининг ҳисобот докладида Совет Иттифоқининг ташқи ва ички сиёсати чуқур анализ қилинганлигини та'кидлайди.

Ўртоқ Хрушчевнинг докладида, дейди ўртоқ Бобоев, партия ташкилотларининг саноат, қишлоқ хўжалиги ва маданий қурилишга раҳбарлик қилиш соҳасидаги ишларида бўлган камчиликлар жуда тўғри очиб ташланди ва жуда тўғри анализ қилинди. Бундай камчиликлар Туркманистон партия ташкилотининг ишларида ҳам бор.

Туркманистон олдига 1956 йилда пахта етиштиришни 1955 йилдагига нисбатан 45 процент ошириш вазифаси қўйилди. Республика партия ташкилоти бу вазифани шараф блан бажариш учун бутун чораларни кўради. Республика нефть чиқаришни кўпайтириш учун катта имкониятларга эгадир. Олтинчи бешйилликда нефть чиқаришни янги бешйиллик план ҳақидаги Директивалар проектида кўзда тутилган 1,3 баравар кўпайтириш ўрнига, 1,6 баравар кўпайтириш мақсадга мувофиқдир.

Шундан кейин ўртоқ **И. В. Капитонов** (Москва партия ташкилоти) сўзга чиқди. КПСС Марказий Комитети, деди ўртоқ Капитонов, партия ташкилотларини янада кўпроқ мустаҳкамлашни, кенг партиялилар оммасининг ташаббуси ва активлигини оширишни та'мин этди, коммунистларни партия ва ҳукуматнинг энг муҳим қарорлари блан таништирди, уларни партиямиз, бутун совет халқи ҳал этиб келган масалалар блан хабардор қилиб турди. Коммунистлар Марказий Комитетимизнинг уларга мурожаат қилганлигини ва улар блан маслаҳатлашганлигини ҳис этдилар ва англадилар. Бу эса партия а'золари ва кандидатларининг олдимизга қўйилган вазифаларга қизиқишини оширди ва уларни бу вазифаларни муваффақиятли бажаришга илҳомлантирди. Бизнинг бутун партиямиз Марказий Комитет Пленумларининг материаллари, партия ва ҳукуматнинг қарорлари асосида тарбияланди.

Ўртоқ Капитонов областьнинг саноат ва қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда муваффақиятлар блан ба'зи ижобий натижаларга эришилганлигини та'кидлайди, ишлабчиқариш экономикасига доир масалаларга тўхталиб ўтади.

Сўнгра, ўртоқ Капитонов иқтисодий фаннинг жиддий суратда орқада қолаётганлиги тўғрисида, бу фаннинг назарий масалаларни ишлаб чиқишдаги камчиликлари ҳақида, иқтисодий фаннинг коммунистик қурилиш практикасидан ажралиб қолганлиги тўғрисида гапиради. Ўртоқ Капитонов Бутуниттифоқ чорвачилик илмий-текшириш институти ва СССР Фанлар академияси экономика институтининг ишларида жиддий камчиликлар борлигини ҳам кўрсатиб ўтади.

Ўртоқ **К. Г. Писин** (Олтой партия ташкилоти)нинг нутқи қишлоқ хўжалигини ривожлантириш масалаларига бағишланди. Нотиқ бундай деди: Партия Марказий Комитетининг катта хизмати шундаки, у, қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилишдаги жиддий камчиликлар ва хатоларни ўз вақтида ва ленинча принципиаллик блан очиб ташлади. Партия ташкилотларининг бутун фаолияти қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришини мақсадга мувофиқ олиб боришга қаратилди; қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга доир масалаларни ҳал этиш учун аниқ ва тўғри кўрсатмалар берилди.

Ўртоқ Писин айтадики, Олтой ўлкасидаги колхоз ва совхозларда атиги икки йил ичида қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш ҳисобига экин майдонлари 3 миллион 200 минг гектар кенгайди, дон етиштириш эса 3 баравар кўпайди.

Ўртоқ **М. А. Сусловга** сўз берилади. (Ўртоқ Суслов нутқи «Тошкент ҳақиқати»нинг келгуси сонида босилади).

Ўртоқ **А. П. Кириленко** (Свердловск партия ташкилоти) айтадики, КПСС Марказий Комитетининг ҳисобот докладида партиямизнинг фаолияти, унинг партия XIX с'езди қарорларини амалга ошириш соҳасидаги буюк ташкилий ва сиёсий ишлари маркс-ча-ленинча чуқур анализ қилинди.

Нотиқ областьдаги саноат корхоналарининг ютуқларини кўрсатиб ўтгач унинг ишларидаги камчиликларга ҳам тўхталиб ўтди.

Сўнгра, нотиқ бундай деди: ўртоқ Кириченконинг республикалар ва областьлар ўртасида социалистик мусобақа уюштириш тўғрисидаги таклифи жиддий э'тиборга сазовордир. Бундай мусобақани уюштириш керак ва бу мусобақа совет халқининг мамлакат халқ хўжалигини янада ривожлантириш соҳасидаги буюк вазифаларни амалга ошириш учун олиб бораётган курашида шубҳасиз катта аҳамиятга эга бўлур эди. (ТАСС).

16 февраль кечки мажлис

С'езднинг кечки мажлиси ўртоқ **Н. С. Патоличев** раислиги остида ўтди.

Музокараларда биринчи бўлиб ўртоқ **В. П. Мжаванадзе** (Грузия партия ташкилоти) сўзлади. Бутун совет халқи, коммунистлар ва партиясизлар, меҳнат ва фан аҳллари, дейди ўртоқ Мжаванадзе, Коммунистик партиянинг сиёсатини астойдил ма'қулламоқдалар ва ўз меҳнатлари блан бу сиёсатни актив қўллаб-қувватламоқдалар. Улар Марказий Комитетимизнинг халқимизни мамлакатимизда коммунистик қурилиш программасини муваффақиятли суратда бажаришга бундан буён ҳам донолик ва усталик , дадиллик ва сабот блан ҳамда зўр ишонч блан олға бошлаб боражагига қаттиқ ишонгандирлар. Партия XX с'ездининг чақирилиши грузин халқининг сиёсий активлиги ва меҳнат ғайратини ошириб юборди. Грузия меҳнаткашлари олтинчи бешйиллик плани ҳақидаги Директивалар проектини партиянинг Совет Иттифоқидаги барча миллий республикалар экономикаси ва маданиятини яшнатиш тўғрисида қилаётган ғамхўрлигининг янги ёрқин ифодаси деб биладилар.

Ўртоқ Мжаванадзе Грузия меҳнаткашларининг эришган муваффақиятлари тўғрисида сўзлайди. Масалан, ўтган бешйиллик мобайнида Грузияда ишлаб чиқарилган ялпи маҳсулот ҳажми 73 процент кўпайди, 100 дан ортиқ саноат корхонаси ишга туширилди. Лекин республикадаги партия ташкилотлари саноат корхоналарига, колхоз, МТС ва совхозларга доим етарли даражада чуқур, конкрет ва оператив раҳбарлик қилмоқдалар деб бўлмайди. Идеология ишларида бўлган ва ўртоқ Хрушчевнинг докладида кўрсатиб ўтилган катта камчиликлар Грузия партия ташкилотида ҳам учраб туради.

Грузия коммунистлари, меҳнаткашлари, дейди ўртоқ Мжаванадзе, Коммунистик партиянинг барча топшириқларини бажаришга, ўзларининг бутун куч, билим ва ғайратларини мамлакатимизда коммунизмнинг тўла ғалабаси учун курашга бағишлашга тайёрдирлар.

Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ **В. Ульбрихтга** сўз берилади. Делегатлар уни гулдурос қарсаклар блан кутиб оладилар. Ўртоқ Ульбрихт қуйидагиларни айтади:

— Қадрли ўртоқлар, азиз дўстлар! Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитети немис ишчилар синфи номидан ва барча ватанпарвар кучлар номидан XX с'ездга қардошларча, самимий, жанговарлик саломини топширади!

Совет Иттифоқи халқлари эришган муваффақиятлар ва социалистик ҳамда демократик давлатлар лагери тараққиётининг ажойиб перспективалари Германия Бирлашган социалистик партияси учун, барча тинчликсевар ва прогрессив кишилар учун уларнинг курашида стимул бўлиб хизмат қилади. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети ва Совет ҳукуматининг халқаро кескинликни юмшатиш йўлида кўрсатган ташаббуси учун Германия Демократик Республикасининг аҳолиси ва бутун Германиядаги тинчликсевар кучлар улардан миннатдордирлар.

Ўртоқ Ульбрихт Германия Демократик Республикаси ишчилар синфи, меҳнаткаш деҳқонлари ва интеллигенциясининг ўзининг янги халқ давлатини қуришда эришган муваффақиятлари тўғрисида сўзлаб беради. Биринчи бешйилликда (1951 — 1955 йиллар) меҳнаткашларнинг ташаббуси туфайли саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш урушдан аввалги даврдагига (1936 йил) нисбатан икки баравар кўпайди. Шу йиллар ичида қишлоқ хўжалик ишлабчиқариши 144 процент ўсди.

Ўртоқ Ульбрихт ўз нутқини Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг КПСС XX с'ездига ёзган табрикномасидаги сўзлар блан тамомлайди:

Мустаҳкам ва бузилмас герман — совет дўстлиги халқимизнинг герман миллатига доир ҳаётий масалаларни ҳал этиши учун гаровдир. Германия Бирлашган социалистик партияси КПССнинг XX с'ездини табриклаб, доимий ва беғараз ёрдам кўрсатиб келаётганликлари учун Совет Иттифоқи Коммунистик партиясига, Совет ҳукуматига ва совет халқига самимий ташаккур билдиради. Биз Совет Иттифоқи халқларининг коммунизм қуриш ишида бундан буён ҳам ғалабаларга эришишларини чин кўнглимиздан тилаймиз.

Ўртоқ Ульбрихт немис халқи блан Совет Иттифоқи халқлари ўртасидаги бузилмас дўстлик шарафига, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси бошчилигида барча марксчи-ленинчи партияларнинг жанговар бирдамлиги шарафига табрик хитоблари айтганида залда гулдурос қарсаклар бошланади.

Шундан кейин ўртоқ **А. И. Микоян** нутқ сўзлади. (Ўртоқ А. И. Микоян нутқи «Тошкент ҳақиқати»нинг келгуси сонида босилади).

Ўртоқ **Б. Ғафуров** (Тожикистон партия ташкилоти) айтадики Коммунистик партия XX с'ездига ўз Марказий Комитети теварагида янада маҳкам жипслашган ҳолда келди.

Биз, дейди нотиқ, Марказий Комитетнинг марксизм — ленинизм назариясини ҳарқандай бузишлардан ҳимоя қилишда юксак принципиаллик кўрсатганлигини қизғин табриклаймиз. Биз Марказий Комитетнинг область, ўлка ва республикалардаги партия ҳамда совет ташкилотларининг ишига нисбатан талабчанликни кучайтирганлигини якдиллик блан ма'қуллаймиз. Биз, раҳбарликдаги коллегиячиликка изчиллик блан риоя қилинаётганлиги, маҳаллий партия органларига кундалик э'тиборнинг кучайтирилганлиги, халқ хўжалигини ривожлантиришга доир энг муҳим масалаларнинг Марказий Комитет томонидан ишлаб чиқилганлиги ҳозирдаёқ ўз самараларини бераётганлигини зўр қониқиш блан қайд қиламиз.

Миллий масаланинг ғоят муваффақиятли ҳал этилганлиги партиямизнинг буюк хизматларидан биридир. Бунинг натижасида барча миллий республикаларимиз саноати, қишлоқ хўжалиги ва маданияти тўхтовсиз ривожланиб бораётган бой республикаларга айланди. Улуғ рус халқи миллий республикаларни тараққий этдиришда катта роль ўйнади. Мамлакатимиздаги барча халқлар рус халқининг ёрдами учун ундан абадий миннатдор бўладилар.

Сўнгра ўртоқ Ғафуров идеология ишларини яхшилаш зарурлиги тўғрисида гапиради. Ўртоқ Ғафуров пропаганда ишлари амалий турмушдан ажралиб қолганлигини кўрсатади, ўз асарларида совет кишиларининг буюк ишларини яққол кўрсатиб бермаётганликлари учун ёзучиларни танқид қилади.

Нотиқ Тожикистон партия ташкилотининг ишлари ҳақида сўзлайди. Республика Компартиясининг яқинда бўлиб ўтган с'езди Тожикистон коммунистларининг олтинчи бешйилликда хўжалик ва маданиятни янада зўр бериб ривожлантиришга эришажакларини КПСС XX с'здига ма'лум қилишни ўз делегатларига топширди. Ҳозирги вақтда республикада 1960 йилда ҳар гектар ердан ўрта ҳисобда 40 центнердан пахта олиш учун мусобақа кучайиб кетди. 1960 йилда пахта майдонлари тахминан 80 процент кенгайтирилади, ялпи пахта ҳосили эса 1 миллион тоннага етказилади.

С'езд 17 февральда ўз ишини давом эттирди. (ТАСС).

СССР Олий Совети Президиумида

СССР Олий Совети Президиуми Раисининг Ўринбосари М. Н. Тарасов СССР Олий Совети Президиумининг мажлисида Совет давлатини ҳимоя қилишдаги ғоят катта хизматлари учун мукофотланган СССР Олий Совети Президиумининг Раиси К. Е. Ворошиловга Ленин орденини, «Олтин Юлдуз» медалини ва Совет Иттифоқи Қаҳрамони ёрлиғини топширди.

СССР Олий Совети Президиумининг а'золари К. Е. Ворошиловни олий мукофот блан табрикладилар, унга сиҳат-саломатлик тиладилар ва совет халқининг бахт-саодати учун давлат ва партия фаолиятида янада муваффақиятларга эришувини тиладилар.

К. Е. Ворошилов Ленин орденини ва Совет Иттифоқи Қаҳрамони белгиларини қабул қилиб олиб, юксак мукофот учун партияга ва ҳукуматга ташаккур билдирди ҳамда мамлакатимизда коммунизм қурилишининг буюк ишига ўзининг бутун куч-қувватини сарфлашга ишонтирди. (ТАСС).

ҚЎПБОЛАЛИ ОНАЛАР МУКОФОТЛАНДИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми кўпболали оналардан 5-9 бола туққан ва тарбиялаб ўстирган 161 онани меҳнаткашлар депутатлари Тошкент шаҳар Советининг тақдимига мувофиқ СССР Олий Совети Президиуми номидан ССР Иттифоқи орденлари ва медальлари блан мукофотлади.

40 она I, II, III даражали «Оналик Шуҳрати» орденлари блан ва 121 она I, II даражали «Оналик медали» медальлари блан мукофотланди. (ЎзТАГ).

Бадиий театрда „Кремль куранти" спектакли

16 февральда М. Горький номидаги СССР МХАТнинг асосий саҳнасида Н. Погодининг «Кремль куранти» пьесасининг премьераси бўлди.

Адабий жиҳатдан янги таҳрирда саҳналаштирилиб қўйилган спектакльда Коммунистик партия ва Совет давлатининг асосчиси В. И. Ленин образини РСФСРда хизмат кўрсатган артист В. Смирнов яратади. Инженер Забелин ролини СССР халқ артисти Б. Ливанов ижро этди. Соатсоз ролини РСФСР халқ артисти Б. Петкер ўйнайди. Тамошабинлар матрос Рибаков ва Маша рольларида ёш артистлардан Л. Золотухинни ва М. Анастасьевани кўрдилар. Ажнабий ёзучи ролини СССР халқ артисти В. Станицин ўйнайди.

Янги спектаклни РСФСРда хизмат кўрсатган сан'ат арбоблари М. Кнебель ва И. Раевский ҳамда режиссер В. Марков саҳнага қўйдилар.

Театр коллективи томонидан партия XX с'ездига бағишлаб тайёрланган пьеса премьераси муваффақият блан ўтди. Спектакль совет халқининг Коммунистик партия ва В. И. Ленин раҳбарлиги остида бажарган ҳамда ишчи ва деҳқонлар ҳокимиятини мустаҳкамлашга, ёш Совет давлатини электрлаштиришдан иборат буюк планни амалга оширишга қаратилган улуғ ишларини зўр бадиий куч блан тасвирлаб кўрсатади.

Спектакльда Н. А. Булганин, А. И. Микоян, М. А. Суслов, Н. С. Хрушчев ўртоқлар, КПСС XX с'ездининг делегатлари, отоқли сан'ат арбоблари, пойтахт кенг жамоатчилигининг вакиллари ҳозир бўлдилар. (ТАСС).

Область меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитетининг партия XX с'ездига ҳисобот докладини ғоят баланд руҳ блан кутиб олдилар

Суратда: Янгийўл районидаги «Коммунизм» колхози бошланғич партия ташкилотининг секретари ўртоқ **И. Усмонов** колхозчиларга КПСС XX с'езди материалларини ўқиб бермоқда.

В. Салов фотоси.

Партиямиз доно сиёсатини кувватлаймиз

Сталин номидаги Тошкент тўқимачилик комбинатининг ишчи ва мутахассислари КПСС XX с'езди ишини зўр қизиқиш блан кузатиб бормоқдалар. Бу ерда с'езд материалларини коллектив бўлиб ўқиб эшитиш уюштирилган. Кўпминглик коллектив Н. С. Хрушчевнинг КПСС Марказий Комитети номидан XX с'ездга қилган докладини катта қониқиш блан кутиб олди. Ҳисобот докладига бағишлаб ўтказилган йиғилишлардан бирида машҳур тўқучи Е. Ф. Визгалова қуйидагиларни айтди:

— Биз ҳаммамиз жонажон партиямизнинг доно сиёсатини қизғин қувватлаймиз. Чунки бу сиёсат социалистик экономикамизни янада ривожлантиришга, халқнинг ўсиб бораётган моддий ва маданий эҳтиёжларини ҳартомонлама қондиришга қаратилгандир.

Коммунистик партиянинг олтинчи бешйилликка мўлжаллаган перспективалари Ватанимизни янада қудратлироқ қилишни, бизларнинг турмушимизни эса янада тўқ ва қувноқ бўлишини та'минлайди. Шунинг учун ҳам биз бу программани амалга ошириш учун бор кучимиз ва билимимизни сарф этамиз.

Тошкент тўқимачиларининг сўзи доим амалий иш блан мустаҳкамланади. Улар с'ездолди меҳнат вахтасида туриб ишлаб, пландан ташқари 120 минг метрга яқин газлама ва кўп миқдорда ип етказиб бердилар. С'езд очилган кунни улар ишлабчиқаришда янги муваффақиятлар блан нишонладилар. Пландан ташқари 19 минг метр газлама, 40 минг дона ғалтак ва калава ип ишлаб чиқарилди. (ЎзТАГ).

Машинасозларнинг аҳди

Йўллар министрлигига қарашли Тошкент машинасозлик заводининг ҳамма цех ва участкаларида ишчи, хизматчи ва инженер-техник ходимлар КПСС Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг партия XX с'ездига қилган ҳисобот докладини катта мамнуният блан ўрганиб чиқмоқдалар.

Мастер ўртоқ Гайдрих шундай дейди:

— Ўртоқ Хрушчевнинг докладида темир йўл транспортини юксак техника базасида ривожлантиришнинг жуда катта аҳамиятга эга эканлиги кўрсатиб ўтилган. Бу вазифани бажариш ўз навбатида биз машинасозлардан меҳнат унумдорлигини янада оширишни талаб қилади. Участкамиз коллективи ҳозир янги хил маҳсулот ишлаб чиқаришни ўзлаштираётир.

Инструменталь цехида ўтказилган суҳбатда цех бошлиғи ўртоқ Карпо олтинчи бешйиллик плани Директивалари ҳақида гапириб, корхонанинг истиқболини сўзлаб берди.

— Корхонамиз коллективи бешинчи бешйилликда 50 хил янги маҳсулот ишлаб чиқаришни ўзлаштирди, меҳнат унумдорлигини 75 процент оширди. Янги бешйилликда маҳсулот ишлаб чиқариш икки марта кўпаяди. Автомат ва ярим автоматик приборларни ишлаб чиқариш 8 марта ортади. Тепловоз ва дизельллар учун деталлар ишлаб чиқариш 16 марта, компрессорлар ишлаб чиқариш 25 процент ортади.

КПСС XX с'езди материалларидан руҳланган машинасозлар меҳнат унумдорлигини янада ошириш учун социалистик мусобақани тобора кучайтирмоқдалар.

Меҳнат совғаси

ЧИРЧИҚ. 16 февраль. Шаҳардаги завод ва фабрикаларда, қурилиш участкалари ва муассасаларда КПСС XX с'езди материаллари зўр қизиқиш блан ўрганилмоқда. И. В. Сталин номли электрохимия комбинатининг минерал ўғит цехида бўлиб ўтган суҳбатда инженер Омон Ил'ёсов бундай деди:

— Ўртоқ Н. С. Хрушчев ўз докладида она-Ватанимиз куч-қудратини янада мустаҳкамлаш, коммунизм қурилиши соҳасида янгидан-янги ғалабаларни қўлга киритишга тайёр турган совет халқининг иродасини ифодалади. Бизнинг цех коллективи XX с'езд шарафига меҳнат вахтасида туриб, кеча ва бугун бошқа цех коллективлари блан биргаликда суткалик графикдан ташқари 200 тоннага яқин минерал ўғит ишлаб чиқарди.

Шаҳардаги бошқа корхона коллективлари ҳам КПСС XX с'ездининг тарихий материалларини қизғин муҳокама қилиб, ўз зиммаларига оширилган мажбуриятлар олмоқдалар. (ЎзТАГ).

МУВАФФАҚИЯТЛАР МУСТАҲКАМЛАНМОҚДА

Жонажон партиямизнинг XX с'ездини муносиб совғалар блан кутиб олиш учун фидокорона меҳнат қилган Сирдар'ё районидаги «Коммунизм» колхозининг а'золари ўтган йили мавжуд пахта майдонларининг ҳар гектаридан 18 ўрнига 24,5 центнердан ҳосил йиғиб олишга муваффақ бўлдилар.

Колхоз а'золари КПСС XX с'езди материалларини зўр қониқиш блан ўқиб, унга амалий ишлар блан жавоб бермоқдалар. Колхознинг 720 гектар пахта майдони ҳайдалиб экиш кампаниясига тахт қилиб қўйилди. 3600 тонна маҳаллий, 190 тонна минерал ўғит махсус жойларга ташиб келтирилди.

Қишки дала ишларини намунали ўтказишда айниқса коммунист ўртоқ Шахбозов бошлиқ бригада а'золари ўрнак кўрсатиб фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Улар ўз участкаларидаги ариқ-зовурларни тозалаб, пахта майдонларини экиш кампаниясига тайёрлаб қўйдилар.

Шу кунларда колхоз правлениеси а'золари қишки дала ишларини сифатли тугаллаш блан бир қаторда мавжуд қишлоқ хўжалик асбоблари ремонтини ҳам тез кунда тугаллаб, кўклам экиш кампаниясини пухта тайёргарлик блан кутиб олиш учун барча ишчи кучи ва моддий-техникадан тўла ва унумли фойдаланмоқдалар.

МАЖБУРИЯТ БАЖАРИЛДИ

Тошкентдаги «Шарқ гули» артелининг коллективи аҳоли учун ҳархил каштали нафис кийимлик ва сўзаналар ишлаб чиқаради.

Артель коллективи умумхалқ социалистик мусобақасига қўшилиб, ўз зиммасига шонли КПСС XX с'езди очилиши кунини пландан ташқари 160 минг сўмлик маҳсулот тайёрлаш блан кутиб олди.

КПСС XX с'ездининг тарихий материалларини зўр қизиқиш блан ўрганаётган артель коллективи эришилган муваффақиятларни янада мустаҳкамлаш мақсадида куч-га-куч, ғайратга-ғайрат қўшиб ишламоқда.

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XX с'езди

КПСС XX с'ездига Мандат комиссиясининг доклади

Ўртоқ А. Б. АРИСТОВ доклади

Ўртоқлар! Мандат комиссияси ишларининг натижаларини с'ездга айтиб ўтишга ижозат берингиз.

Партиянинг XIX с'езди бўлган вақтдан бери орада уч ярим йилдан камроқ вақт ўтди. Демак бу с'езд партия Уставида кўзда тутилган муддатга риоя қилинган ҳолда тўпланди, Уставга кўра с'ездлар тўрт йилда камида бир марта чақирилади. Партия ички ҳаётини ривожлантиришда бунинг катта аҳамияти бор, чунки с'езд партиянинг олий органидир.

Коммунистик партиянинг асосчиси ва йўлбошчиси улуғ Ленин партия қурилиши принципларини ва партия ҳаётининг қоидаларини ишлаб берган эди. Бу принцип ва қоидаларнинг амалга оширилиши ҳамиша партиямизнинг мустаҳкам ғоявий-сиёсий ва ташкилий бирлигини, юксак интизомни, бузилмас бардамликни ва меҳнаткашлар оммаси блан тобора кўпроқ мустаҳкамланиб бораётган алоқани та'минлаб келди. Ленин та'лим бериб айтган эдики, коллектив бўлиб раҳбарлик қилиш принципига қаттиқ риоя қилган тақдирдагина бутун партиянинг ва унинг ҳамма ташкилотларининг нормал ишлаши мумкин, бу коммунистик қурилиш вазифаларини тўғри тушунишнинг ва муваффақиятли ҳал қилишнинг зарур шартидир.

Ма'лумки, КПСС Марказий Комитетининг 1953 йилда бўлиб ўтган июль Пленуми партиявий раҳбарликнинг бу жуда муҳим принципини қўпол равишда бузиш ҳоллари рўй берганлигини ва бу бузишлар шахсга сиғиниш сабабли туғилганлигини очиб ташлади, партия раҳбарлигида юқоридан тортиб пастгача коллективлик бўлиши кераклиги тўғрисида, партия ташкилотларининг активлигини, ташаббусини ва ижодкорлигини ҳартомонлама ошириш тўғрисида Ленин томонидан берилган кўрсатмаларни оғишмай амалга оширишни талаб қилди.

Яқинда бўлиб ўтган партия ҳисобот-сайлов йиғилишлари, район, округ, шаҳар, область, ўлка партия конференциялари ва иттифоқчи республикалар компартияларининг с'ездлари партия ички демократиясини янада авж олдириш, партиялилар оммасининг активлигини юксак даражага кўтариш вазиятида ўтди, коммунистларнинг ғоявий жиҳатдан ўсганлигини ва большевикча принципиаллигини, ишчанлигини ҳамда камчиликларга нисбатан муросасизлигини кўрсатди. Оддий коммунистлар, конференцияларнинг ва с'ездларнинг делегатлари, раҳбар партия органларининг ишларини муфассал муҳокама қилдилар, хўжалик ва маданий қурилиш соҳаларидаги партиявий ишларнинг амалий вазифаларини белгилаб бердилар, партия комитетларини, шунингдек КПСС XX с'ездига делегатлар сайладилар.

Мандат комиссияси с'ездга шуни айтиб ўтишни лозим деб ҳисоблайдики, барча область, ўлка партия конференцияларида ва иттифоқчи республикалар компартияларининг с'ездларида партия комитетларининг а'золарини ва КПСС XX с'ездининг делегатларини сайлаш партиямиз сафларининг мустаҳкам бирлиги белгиси остида ўтди.

Мандат комиссияси шуни аниқладики, барча партия ташкилотларида партия XX с'ездига делегатлар сайлаш партия Устави талабларига жуда мувофиқ равишда ўтказилган. С'ездга делегатлар ёпиқ (яширин) овоз бериш йўли блан сайланган. Ваколатларни текшириш шуни кўрсатдики, с'ездга сайланган делегатларнинг ҳаммаси зарур миқдорда кўпчилик овоз олганлар. Сайловларнинг белгиланган тартибини бузиш ҳоллари бўлмаган. Комиссия с'ездда ҳозир бўлган ҳамма делегатларнинг ваколатини ҳақиқий деб топди.

* * *

Ўртоқлар!

КПСС XX с'ездига делегатлар сайламоқ учун Марказий Комитет вакиллик нормаларини партиянинг илгари бўлиб ўтган XIX с'езди учун белгиланган миқдорда белгилади: партия а'золарининг ҳарбир беш мингидан ҳал қилучи овоз блан бир делегат ва партия а'золигига кандидатларнинг ҳар беш мингидан маслаҳат овози блан бир делегат сайлаш нормаси белгиланди. Шунга мувофиқ партия XX с'ездига ҳал қилучи овоз ҳуқуқига эга бўлган 1355 делегат ва маслаҳат овози ҳуқуқига эга бўлган 81 делегат сайланди. Ҳал қилучи овозга эга бўлган ва касаллиги сабабли с'ездда қатнашолмаётган олти делегатдан ташқари, сайланган делегатларнинг ҳаммаси с'ездда иштирок қилмоқда.

КПСС XX с'ездига аввалги с'ездагига қараганда 77 делегат кўп сайланди. Бунинг сабаби шуки, партиямиз сафлари кўпайди.

Ҳозирги вақтда Совет Иттифоқи Коммунистик партияси сафларида 7.215.505 киши бор, шулардан 6.795.896 киши партия а'золари ва 419.609 киши партия а'золигига кандидатлардир. Партиянинг XIX с'езди очилган вақтда—1952 йил 1 октябрьда — партия сафларида 6.013.259 а'зо ва 868.886 кандидат, ҳаммаси бўлиб эса 6.882.145 киши бор эди.

Шу ма'лумотлардан кўриниб турибдики, партия XIX с'езди бўлиб ўтган вақтдан бери коммунистларнинг умумий сони 333.360 кишига кўпайган. Шу вақт ичида партия а'золарининг сони 782.637 кишига кўпайган, КПСС а'золигига кандидатларнинг сони, аксинча, 449.277 кишига камайган, шу сабабли XX с'ездга сайланган ва маслаҳат овози бериш ҳуқуқига эга бўлган делегатларнинг сони 86 кишига камайган. КПСС сафларида партия а'золигига кандидатларнинг умумий сони бундан илгариги с'езддагига нисбатан қарийб икки баравар камайганлигининг сабаби шуки, партия ташкилотлари партия а'золигига кандидатлар блан ишлашни яхшиладилар, бунинг натижасида партия XIX с'езди бўлган вақтда стажлари ўтиб кетган кандидатларнинг анчагина қисми Совет Иттифоқи Коммунистик партияси а'золигига қабул қилинган.

Партия сафларининг ўсганлиги тўғрисидаги ма'лумотлар нимани кўрсатади? Бу ма'лумотлар мамлакатимиз меҳнаткашлари Ленин айтганидек, коммунистик партияни замонамизнинг ақл -идроки, шон-шарафи ва виждони деб, коммунистик жамият қуриш учун курашда ўзлари учун синалган раҳбар деб билаётганликларини кўрсатади. Партия ўзининг қилаётган ишлари, ўзининг тўғри сиёсати блан омманинг ишончига сазовор бўлди.

Коммунистик партия ишчилар синфининг фарзандидир, у халқ орасидан ўсиб етишди ва халққа садоқат блан хизмат қилмоқда. Партиянинг меҳнаткашлар оммаси блан чамбарчас алоқа боғлаганлигининг, партия блан халқ ўртасидаги бузилмас бирликнинг энг чуқур манба'и мана шундадир. Ишчилар синфининг, колхозчи деҳқонларнинг ва совет интеллигенциясининг энг яхши намояндалари партиямиз сафларига киришга интилаётганликларининг сабаби ҳам шудир.

Коммунизмнинг моддий-ишлабчиқариш базасини барпо қилишдан иборат бўлган доно ленинча сиёсат, оғир индустрияни устун даражада ривожлантириш сиёсати янги ва шунингдек эски саноат марказлари ва районларининг янада ўсиб бораётганлигида ўз ифодасини топди. Бу нарса Уралдаги, Сибирьдаги, Қозоғистондаги ва мамлакатимизнинг бошқа кўп районларидаги хўжалик тараққиётининг мисолида айниқса яққол кўриниб турибди.

Масалан, шу нарса диққатга сазовордирки, ҳозирги вақтда Кузбасс кўмир чиқариш соҳасида мамлакатда иккинчи ўринда турибди. Челябинск области ҳозирги вақтда революцияга қадар Россиядаги бутун металлургия саноати ишлаб чиқарганига қараганда икки баравар кўп металл ишлаб чиқармоқда. Бошқирдистон ва Татаристоннинг ёш нефть саноати тез сур'атлар блан ривожланиб, мамлакатда олдинги ўринларнинг бирига чиқиб олди. Шу блан бир вақтда эски саноат районлари ҳам муваффақият блан ривожланмоқда.

Саноат ривожланиб бораётганлиги блан бир вақтда шу индустриал марказларда ишчилар синфи ҳам тўхтовсиз ўсмоқда. Ҳозирги вақтда Урал саноатининг ҳамма тармоқларида 1940 йилдагига қараганда қарийб икки баравар кўп ишчи ва хизматчи ишламоқда. Шу муносабат блан партия ташкилотлари ўсмоқда ва мустаҳкамланмоқда. Свердловск партия ташкилоти составида 119.784 коммунист бор, буларнинг қарийб ярмиси саноатда ишлайди. Челябинск партия ташкилотида 91.550 коммунист бор, Кемерово партия ташкилотида 78.302 коммунист бор. Шу ташкилотлардаги коммунистларнинг 40 процентдан кўпроғи саноат ишлабчиқаришида ишламоқда.

С'езддаги делегацияларнинг энг йириклари мамлакатнинг асосий саноат районларидан келган делегациялардир. Чунончи, с'ездга Москва партия ташкилотидан 150 делегат, Ленинград партия ташкилотидан 66 делегат, Свердловск партия ташкилотидан 26 делегат, Горький партия ташкилотидан 21 делегат, Куйбишев партия ташкилотидан 20 делегат, Челябинск партия ташкилотидан 19 делегат, Бошқирдистон ва Татаристон партия ташкилотларидан 17 тадан делегат, Молотов ва Кемерово партия ташкилотларидан 16 тадан делегат сайланди.

Украина Коммунистик партиясининг партия ташкилотлари с'ездга ҳал қилучи овоз ҳуқуқига эга бўлган 191 делегат сайладилар. Киев область партия ташкилоти 20 делегат, Сталино ва Харьков область партия ташкилотлари 18 тадан делегат, Днепропетровск область партия ташкилоти 15 делегат сайлади.

Бошқа иттифоқчи республикалар компартияларидан энг катта делегацияларни қуйидагилар юборди: Қозоғистон 50 делегат, Грузия 38 делегат, Белоруссия 33 делегат, Ўзбекистон 30 делегат, Озарбайжон 26 делегат юборди.

РСФСР составида янгидан ташкил қилинган Арзамас, Балашов, Белгород, Каменск, Камчатка, Липецк, Магадан областьлари, шунингдек Украина ССРдаги янгидан ташкил этилган Черкас область партия ташкилотларининг делегациялари бу с'ездда биринчи марта қатнашмоқдалар.

Мамлакатимиз халқларининг дўстлиги, пролетар интернационализми Коммунистик партия миллий сиёсатининг мустаҳкам негизидир. С'ездга сайланган делегатлар орасида руслар, украинлар, белоруслар, ўзбеклар, қозоқлар, грузинлар, озарбайжонлилар, литвалилар, молдаванлар, латишлар, қирғизлар, тожиклар, арманлар, туркманлар, эстонлар, кареллар, финлар, татарлар, бошқирдлар, поляклар, яҳудилар, бурятлар, чувашлар, мордвинлар, удмуртлар, осетинлар, комилар, якутлар, марилар ва бошқа миллатлардан бўлган партия а'золари бор.

С'езднинг кўпмиллатли состави давлатимиз халқларининг бузилмас дўстлигини кўрсатучи, миллий масалани ҳал қилишда ленинча сиёсатнинг муваффақиятларидан, миллий кадрлар етиштириш тўғрисида партиянинг муттасил ғамхўрлик қилаётганлигидан далолат беручи фактдир.

Партиямизнинг асоси бўлган бошланғич партия ташкилотларининг сони тўғрисида с'ездга айтиб ўтишни зарур деб ҳисоблайман. Ҳозирги вақтда ҳаммаси бўлиб 350 мингдан кўпроқ бошланғич партия ташкилоти бор. Бошланғич партия ташкилотларининг сони саноатда 3870 та кўпайди ва 43.061 тага етди, транспортда 1946 та ва ва қурилишда 1887 та кўпайди. Бу ўсиш партиянинг саноатга, транспортга ва қурилишга қилаётган раҳбарлиги кучайганлигини кўрсатади.

Ма'лумки, партиямиз ўзининг XIX с'ездидан кейинги даврда қишлоқ хўжалигини кескин равишда юксалтириш соҳасида жуда катта тадбирларни амалга оширди. Қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш соҳасидаги энг муҳим тадбирларнинг бири бўлди. Коммунистик партиянинг чақириғи блан мамлакатнинг турли районларидан юз минглаб меҳнаткашлар қўриқ ерларни ўзлаштирмоқ учун бордилар. Юзлаб янги совхозлар ташкил қилинди. Шу сабабли, совхоз бошланғич партия ташкилотларининг сони анча кўпайди. Фақат Қозоғистонда ва Олтой-нинг ўзида 338 та янги совхоз партия ташкилоти тузилди.

Колхоз бошланғич партия ташкилотларининг сони ҳам кўпайди. XIX с'езд очилган вақтда колхозларда бошланғич партия ташкилотлари 76.355 та эди, энди буларнинг сони 80.015 га етди, ёки 3.660 бошланғич партия ташкилоти кўпайди. Шуни айтиб ўтиш керакки, ҳозирги вақтда колхоз партия ташкилотлари анча йирик ташкилотлар бўлиб қолди. Ўз составида 26 тадан то 100 тагача коммунист бўлган колхоз партия ташкилотлари 1952 йилда фақат 5034 та эди. Ҳозирги вақтда бундай ташкилотларнинг сони 6 мингдан ошиб кетди. Составида 100 дан кўпроқ партия а'золари ва кандидатлари бўлган колхоз бошланғич партия ташкилотлари ҳам бор. Шу блан бирга шуни айтиб ўтиш керакки, шу вақтгача 7356 колхозда партия ташкилотлари йўқ, 10850 колхоздаги партия ташкилотлари кам сонли ташкилотлар бўлиб, уларнинг сафида 3 тадан 5 тагача коммунист бор. Бу ҳол область ва район партия комитетларининг партия сафларини қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришининг илғорлари ва новаторлари, колхозчи деҳқонларнинг энг яхши кишилари ҳисобига ўстиришга кун сайин э'тибор бермаётганликларини кўрсатади.

Ўртоқлар! Ҳукуматимиз тинчлик сиёсатини ўтказиб, қуролли кучлар сонини анча камайтирди ва 1955 йилнинг ўзидагина армия ҳамда флотдан 640 минг кишини демобилизация қилди. Шу муносабат блан Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз Флотидаги бошланғич партия ташкилотларининг ва коммунистларнинг сони камайди. 145 мингга яқин коммунист армия ва флотдан халқ хўжалигига қайтиб келди ва эндиликда улар тинч, ижодий меҳнат блан шуғулланмоқдалар.

* * *

Ўртоқлар! Бизнинг Коммунистик партиямиз Совет Иттифоқидаги сиёсий, хўжалик ва маданий ҳаётнинг ҳамма соҳаларида раҳбар кучдир. Бу ҳол с'езд делегатларининг составида ҳам ўзининг ёрқин ифодасини топди.

С'ездга партия ва совет органларининг ходимлари, саноат, транспорт, қурилиш, қишлоқ хўжалиги, савдо ходимлари, шунингдек маданият ходимлари, Совет Армиясидаги ва Ҳарбий-Денгиз Флотидаги партия ташкилотларининг вакиллари сайланган.

С'ездда қатнашаётган делегатлардан 506 киши партия ходимлари, 177 киши совет ходимлари, 12 киши касаба союз ходимлари ва 8 киши комсомол ходимларидир. С'ездда ҳал қилучи овоз ҳуқуқига эга бўлиб қатнашаётган ҳамма делегатлар орасида марказий партия органларининг ходимлари 1,4 процентни, область, ўлка партия комитетларининг ва иттифоқчи республикалар компартиялари Марказий Комитетларининг ходимлари 16,6 процентни, округ, шаҳар, район партия комитетларининг ва бошланғич партия ташкилотларининг ходимлари 19,3 процентни ташкил қилади.

Бевосита ишлабчиқаришда ишлаб турган кишилардан сайланган делегатлар бу с'ездда партиянинг бундан илгариги XIX с'ездига қараганда анча кўп. Бевосита ишлаб турган ишчилардан сайланган делегатлар XIX с'езддагига қараганда бу с'ездда 2,7 процент кўп қатнашмоқда ва колхозчи делегатлар эса 2 баравар кўп қатнашмоқда. С'ездда ҳал қилучи овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган ҳамма делегатлардан 438 киши бевосита ишлабчиқаришда ишлаётган кишилардир, шулардан 251 киши саноатда ва транспортда ҳамда 187 киши қишлоқ хўжалигида ишлайди.

С'ездда қатнашаётган ҳамма делегатлардан 95 таси Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвонига ва 60 киши Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвонига эга бўлган кишилардир.

Ўртоқлар! Мамлакатимизда қилинган маданий революция ўзининг ажойиб меваларини борган сари кўпроқ бермоқда. Совет давлати ўзининг кўпсонли интеллигенциясига эгадир. Шу нуқтаи назардан қараганда, с'езд делегатларининг ма'лумот жиҳатидан бўлган состави тўғрисидаги ма'лумотлар катта э'тиборга сазовордир. Ҳал қилучи овозга эга бўлган 1355 делегатдан 758 киши олий ма'лумотга, 116 делегат тугалланмаган олий ма'лумотга ва 169 делегат ўрта ма'лумотга эга. Шундай қилиб, с'езд делегатларининг 80 процентга яқини олий, тугалланмаган олий ва ўрта ма'лумотга эга бўлган кишилардир.

Партия составининг ма'лумоти тўғрисидаги рақамлар жуда мароқлидир. 1956 йил 1 январьда партия а'золари ва кандидатларидан 801 минг 384 киши олий ма'лумотли, 256.856 киши тугалланмаган олий ма'лумотли кишилар бўлган. КПСС а'золари ва партия а'золигига кандидатлардан ҳаммаси бўлиб 1.058.240 киши олий ва тугалланмаган олий ма'лумотга эга кишилардир, демак, бундай кишилар партия умумий составининг 14,7 процентини ташкил қилади. 1952 йилда, КПСС XIX с'езди очилган вақтда партия сафларида олий ва тугалланмаган олий ма'лумотли кишилар партия а'золари ва кандидатларининг 11,8 процентини ташкил қилган эди. КПСС сафларида ўрта ма'лумотли 1.593.505 киши бор, ёки булар партия а'золари ва кандидатлари умумий составининг 22,2 процентини ташкил қилади. 2.127.862 киши, ёки партия а'золари ва кандидатларининг 29,7 проценти тўлиқсиз ўрта ма'лумотли кишилардир.

Совет Иттифоқи илм-фаннинг ҳамма тармоқлари бўйича юксак малакали мутахассислар тайёрлашда жаҳонда биринчи ўринга чиқиб олди. Бизнинг давлатимизда совет интеллигенцияси фанни ривожлантириш, техникани янада тараққий этдириш, социалистик хўжаликни юргизишнинг илғор ва унумли методларини қидириб топиш, маориф ва совет халқининг соғлиғини сақлаш соҳаларида жуда катта ишлар қилмоқда. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси сафларида олий ва ўрта махсус ма'лумотга эга бўлган 1.877.773 мутахассис бор.

Бу ма'лумотлар мамлакатимизда маданиятнинг жуда катта ривожланганлигини, партия а'золаримизнинг ва бутун совет халқининг маданий савияси тўхтовсиз ўсаётганлигини кўрсатади. Ҳеч шубҳасиз, яқин йилларда олтинчи бешйиллик вазифаларини амалга ошириш натижасида совет кишиларининг маданий савияси яна ҳам юқори кўтарилади.

Делегатлар составининг партия стажи, шунингдек ёши тўғрисидаги ма'лумотлар шуни кўрсатадики, партия ташкилотларининг кўпчилиги партия кучларини танлаш ва уларни жой-жойига қўйиш соҳасидаги ўзларининг амалий ишларида кекса ва ёш кадрлардан баббаравар фойдаланиш тўғрисида, янги ходимларни дадиллик блан пастдан юқори кўтариш ва кекса кадрларга меҳрибонлик қилиб, уларнинг кўпйиллик тажрибаларидан фойдаланиш тўғрисида ғамхўрлик қилмоқда.

Ҳал қилучи овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган делегатлар составининг бешдан бир қисмидан кўпроғи (20,3 проценти) 40 ёшгача бўлган кишилардир, 55,7 проценти 40 дан 50 ёшгача бўлган кишилардир, 24 проценти ёши 50 дан ошган кишилардир.

Партия с'езди делегатларидан 500 га яқин киши кейинги уч йил ичида партия, совет ва хўжалик соҳасидаги мас'улроқ ишларга кўтарилган кишилардир.

Партиямиз ва унинг Марказий Комитети подпольеда ва гражданлар уруши йилларида революцион курашнинг шиддатли мактабини ўтган кадрларга айниқса меҳрибончлик блан муносабатда бўлмоқда, буни бизнинг с'ездимизга энг кекса ленинчи большевикларнинг, курашда чиниққан большевистик гвардиянинг шонли намояндалари сайланганлиги яққол кўрсатиб турибди! Коммунистлар ва барча совет кишилари партиямиз ва халқимизнинг улуғ революцион традицияларини муқаддас билиб ҳурматламоқдалар.

С'ездда қатнашаётган делегатлардан 22 киши Улуғ Октябрь социалистик революциясига қадар партия сафига кирган кишилардир, 60 делегат 1917 йилдан 1920 йилгача партия сафига кирган кишилардир. С'езднинг қолган делегатлари партия стажи жиҳатидан қуйидагича тақсимланади: 1921 йилдан 1930 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 24,9 процентни; 1931 йилдан 1940 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 34 процентни; 1941 йилдан 1945 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 21,6 процентни; 1946 йилда ва ундан кейин партия сафига кирганлар 13,4 процентни ташкил қилади.

С'езд делегатлари составидаги хотин-қизларнинг сони масаласига тўхталиб ўтиш керак. С'езд делегатлари орасида ҳал қилучи овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган 193 хотин-қиз бор, ёки улар ҳамма делегатларнинг 14,2 процентини ташкил қилади. Хотин-қизлар КПСС XIX с'ездида 12,3 процент, XVIII с'ездда 9,1 процент бўлган эди. Қуйидаги ташкилотлардан келган делегатлар составида хотин-қизлар айниқса кўп: Иваново области делегатлари орасида 41,7 процент, Рязань области делегатлари орасида 30 процент, Озарбайжон ва Татаристон делегатлари орасида 23 процентдан. Ижтимоий-сиёсий ҳаётда ва ишлабчиқариш фаолиятида хотин-қизларнинг активлиги кучайганлиги сабабли партия сафларидаги хотин-қизларнинг сони кўпайди. Кўпгина хотин-қизлар партия ва давлат аппаратида, саноат ва қишлоқ хўжалигида мас'ул вазифаларда ишламоқдалар. Бизнинг партиямизда ҳаммаси бўлиб хотин-қизлардан 1.414.456 киши бор. Партиядаги хотин-қизларнинг сони XIX с'езд вақтдагига нисбатан 95.488 киши, XVIII с'езд вақтидагига нисбатан 1.080.635 кишига кўпайди.

Кўриниб турибдики, ба'зи партия ташкилотлари хотин-қизларни раҳбарлик ишларига кўтаришга ҳали кам э'тибор бермоқдалар. Ҳал қилучи овозга эга бўлган 15 делегатдан иборат Ростов делегацияси составида фақат битта хотин борлигига, бу ташкилотда хотин-қиз коммунистларнинг умумий сони эса 12.748 киши эканлигига сабаб фақат шудир. Арманистон Коммунистик партиясининг 14 делегатдан иборат делегацияси орасида хотин-қизлардан фақат бир киши бор, Арманистон партия ташкилотида эса хотин-қизларнинг сони ҳаммаси бўлиб 14.876 кишидир.

Ўртоқлар! Владимир Ильич Ленин бундай деган эди: «Шу нарса шак-шубҳасиздирки, хотин-қиз ишчилар ва деҳқонлар орасида **ташкилотчи талантлар,** амалий ишни йўлга қўйиш қобилиятига эга бўлган кишилар бизга ма'лум бўлганига қараганда анча кўпдир...». Бу тўғрида Никита Сергеевич Хрушчев докладида ҳам етарлик далиллар келтирилди. Ленининг бу кўрсатмасини унутиш ярамайди.

Маслаҳат овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган делегатлар состави тўғрисида гапириб ўтишга ижозат берингиз.

С'ездга маслаҳат овози блан сайланган 81 делегатдан 19 делегат партия ходимлари бўлган кишилардир, 57 делегат совет муассасаларида ва жамоат ташкилотларида ишловчи, саноатда, транспортда ва қурилишда, қишлоқ хўжалигида ишлаётган кишилардир. Бу делегатлардан 50 кишидан кўпроғининг олий ва тугалланмаган олий ма'лумоти бор, 10 делегат ўрта ма'лумотга эга.

Маслаҳат овози бериш ҳуқуқига эга бўлган делегатлар партия стажи жиҳатидан қуйидагича тақсимланади: 1920 йилгача партия сафига кирганлар 3,6 процентни, 1921 йилдан 1930 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 11,1 процентни, 1931 йилдан 1940 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 24,7 процентни, 1941 йилдан 1945 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 30,9 процентни, 1946 йилда ва ундан кейин партия сафига кирганлар 29,7 процентни ташкил қилади.

* * *

Ўртоқлар!

XX с'езд делегатларининг состави тўғрисида келтирилган ма'лумотлар Совет Иттифоқи Коммунистик партияси яна ҳам кўпроқ ўсганлигини ва мустаҳкамланганлигини, меҳнаткашлар оммасига, давлат аппаратининг ҳамма звеноларига, саноатга ва қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилишда янги тажрибалар блан бойиганлигини, партия қурилишининг ленинча принципи асосида ўз ишини тинмай такомиллаштириб бораётганлигини кўрсатади. Партия социалистик хўжаликнинг ташкилотчилари бўлган, халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида техникани янада тараққий этдиришга бошчилик қилаоладиган жуда кўп кадрларни ғамхўрлик блан ўстирмоқда ва пастдан юқори кўтармоқда.

Бу с'езд партия сафларининг монолит бўлиб жипслашганлигини, партиянинг кучи ва обрўйи тўхтовсиз ўсиб бораётганлигини, унинг жанговарлик қобилияти ошганлигини, оммани коммунистик қурилишнинг янги муваффақиятлари сари олиб боришга тайёр эканлигини ва шу муваффақиятлар сари олиб боришга қобил эканлигини ёрқин ифодалаб турибди. Марксизм-ленинизмнинг улуғ идеялари Коммунистик партияни ва совет халқини янги ишларга, янги қаҳрамонликларга илҳомлантирмоқда. **(Қарсаклар).**

Ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг КПСС Марказий Комитети ва ўртоқ П. Г. Москатовнинг КПСС Марказий Ревизия комиссияси ҳисобот докладлари юзасидан музокаралар

Ўртоқ Н. А. МУХИДДИНОВ нутқи

(ЎЗБЕКИСТОН ССР)

Ўртоқлар! Марказий Комитетнинг ҳисобот докладида Коммунистик партия ички ва ташқи сиёсатининг ютуқлари ёрқин далиллар блан кўрсатилди, КПСС XIX с'ездидан кейин ўтган давр ичида совет халқи олиб борган кураши ва эришган ажойиб ғалабалари якунланди, ишимиздаги камчиликлар очиб ташланди, коммунизм қуриш соҳасида партиянинг бундан буён бажарадиган ишларининг программаси муфассал баён қилинди. КПСС Марказий Комитети партияни ва мамлакатни улуғ Ленин кўрсатган йўлдан қат'ият ва ишонч блан бошлаб бормоқда. Марказий Комитет Пленумларининг тарихий қарорлари халқимизни равшан истиқболга эга қилди, мамлакат халқ хўжалигини ва маданиятини янада тараққий этдиришнинг туб масалаларини муваффақият блан ҳал этишнинг йўлларини ва воситаларини кўрсатиб берди. Бешинчи бешйилликнинг муддатидан илгари бажарилганлиги натижасида Совет давлатининг куч ва қудрати янада кўпроқ мустаҳкамланди, халқаро миқ'ёсда унинг обрўи ва э'тибори ортди. Партиямизнинг бирлиги бузилмасдир, у халқ блан мустаҳкам алоқададир; ишчилар синфи блан колхозчи деҳқонлар иттифоқи, СССР халқларининг қардошларча дўстлиги ҳарқачонгидан ҳам мустаҳкамланди.

Халқнинг бахт-саодати тўғрисида доимо ғамхўрлик қилиш партиямиз учун олий принципдир. Ҳисобот даври ичида меҳнаткашларнинг моддий аҳволи ва маданий даражаси анча юксалди. Марказий Комитет амалга ошираётган ва ўртоқ Хрушчев с'ездда сўзлаб берган янги катта тадбирлар халқнинг моддий фаровонлигини янада кўпроқ оширади. Ўзбекистон партия ташкилоти ва барча меҳнаткашлари бу тадбирларни қизғин ма'қулламоқдалар ҳамда ўзининг жонажон коммунистик партиясининг халқ тўғрисидаги ғамхўрлигига жавобан халқ хўжалик планларини тўла ва ошириб бажариш учун курашда меҳнат соҳасида янги муваффақиятларга эришадилар.

Коммунистик партия ленинча миллий сиёсатнинг муваффақият блан турмушга оширилишини та'минлади. Совет Иттифоқида барча катта ва кичик миллатлар фақат ҳуқуқ жиҳатдангина эмас, балки амалда хўжалик ва маданий жиҳатдан ҳам тўла тенгҳуқуқли бўлдилар, миллий зулмнинг ҳамма излари узил-кесил ва абадий йўқ қилинди. Ўзбекистон ССР партиямизнинг миллий сиёсати тантана қилганлигининг ёрқин далилларидан биридир. Ўзбекистон ССРда ўтмишдан мерос бўлиб қолган хўжалик, сиёсий ва маданий қолоқликка батамом барҳам берилди, ҳар томонлама ривожланган социалистик саноат, коллектив қишлоқ хўжалиги вужудга келтирилди. Республикада ишчилар синфининг, миллий интеллигенциянинг малакали кадрлари етишдилар, ўзбек халқининг маданияти гуллаб-яшнади.

Кейинги бешйил мобайнида Ўзбекистон саноат маҳсулотининг ҳажми 62 процент ортди. Айниқса машинасозлик, кўмир, металлургия, химия ва тўқимачилик саноати маҳсулотлари ишлаб чиқариш анча кўпайди. Пахта, чорвачилик маҳсулотлари ва қишлоқ хўжалигининг бошқа тармоқларида маҳсулотлар етиштириш кўпаярборди.

Кўплаб саноат ишчилари ва миллий техника интеллигенцияси кадрлари етиштирилганлиги ўзбек халқининг жуда катта ғалабасидир. Революциядан аввал Ўзбекистоннинг бутун саноатида 16 минг киши ишлаган бўлса, ҳозирги вақтда Тошкент тўқимачилик комбинатининг бир ўзидагина 20 мингга яқин киши ишлаб турибди. Ҳозир республиканинг социалистик саноатидаги ишчилар синфининг сони 300 минг кишидан ортиқ. Революциядан аввал ўзбек халқи ёппасига саводсиз эди. Кўп миллионли аҳолиси бўлган катта ўлкада битта ҳам олий ўқув юрти, битта ҳам ўзбек инженери йўқ эди. Эндиликда Ўзбекистонда тўла олий ва махсус ўрта ма'лумотга эга бўлган 112 минг мутахассис бор, республиканинг илмий-текшириш муассасаларида 6 мингдан ортиқ олим ишламоқда.

Ишлабчиқарувчи кучларнинг бу қадар мисли кўрилмаган даражада ривожланганлиги, меҳнаткашларнинг моддий фаровонлиги ва маданий даражаси юксалганлиги бизнинг ҳар биримизни социалистик Ватанимиз учун қонуний равишда фахрлантирмоқда ва чет эллардаги халқларни мароқлантирмоқда. Кейинги икки йил ичидагина республикамизга 59 мамлакатдан 122 делегация — 1.700 киши келиб кетди. Бизга келиб кетган Умумҳиндистон Тинчлик кенгашининг вице-президенти Пандит Онкар Натх Тхакур бундай деди: «Агар биргина Ўзбекистоннинг ютуқларинигина ҳисобга оладиган бўлсак, бу ютуқларнинг ўзи ҳам совет тузумини жуда юксак даражага кўтаради. Аввало миллатларнинг ва ирқларнинг тенглиги соҳасида эришилган мислсиз муваффақиятлар энг катта ютуқлардандир. Ўзбекистон — бир замонлар қолоқ бўлган халқларнинг тез тараққий этишининг ёрқин намунасидир, эркинликда яшашни, каста системаси ва эксплуатация битирилган шароитда яшашни истайдиган, тенгҳуқуқлилар орасида тенг ҳуқуқли бўлиб яшашни ва ирқий белгилар жиҳатидан ҳамда тан рангига қараб ажратишларга абадий хотима беришни истайдиган кишилар учун ёрқин намунадир».

Жазоир шаҳрининг собиқ мэри генерал Поль Тюбер бизнинг ҳаётимизни ўз кўзи блан кўриб кетди. Шундан кейин у ўзининг «Ўзбекистон Совет республикаси» номли китобида бундай деб ёзади: «Эзилган халқларнинг озод бўлишларини олдиндан кўраолмаган, шунингдек уларнинг озод бўлишлари учун замин ҳам тайёрлай билмаган мустамлакачи давлатлар танг аҳволда қолган ҳозирги пайтда бу проблеманинг Совет Иттифоқида ҳал этилганлиги ўрганишга сазовордир. . . Аввалда унумсиз бўлган ерлардан ҳозирги вақтда мўл ҳосил олинаётган. . . ҳамда аҳолиси бир замонлар қолоқ бўлган, аммо эндиликда маданиятнинг ҳамма турларидан баҳраманд бўлаётган Ўзбекистондан ўрнак олиш, ундан намуна олиш тўғрисида ўйлаб кўриш мувофиқ бўлар эди, зарур бўлар эди. Ўрта Осиёнинг бу узоқ районида худонинг раҳми-шафқати блан эмас, балки бошқа тузум туфайли пахта сувга тўйди ва кишилар озодликка эришдилар. . .» **(Қарсаклар).**

Республика экономикаси юксалганлиги, ўзбек халқининг маданияти гуллаб-яшнаганлиги, моддий фаровонлиги ошганлиги— мана шуларнинг ҳаммаси улуғ рус халқи бошчилигида Совет Иттифоқидаги ҳамма халқларнинг қардошларча берган катта ёрдамининг натижасидир; буларнинг ҳаммаси — Коммунистик партиянинг генеал ленинча миллий сиёсати турмушга оширилганлигининг самараларидир. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар! Энг кўп ривожланган капиталистик мамлакатларга иқтисодий жиҳатдан ҳам — аҳолининг жон бошига маҳсулот ишлабчиқариш жиҳатдан ҳам етиб олиш ва улардан ўзиб кетиш соҳасида партия томонидан қўйилган улуғвор вазифани амалга оширишда Ўзбекистон меҳнаткашлари мамлакат олдидаги ўз бурчларини — даставвал пахта етиштиришни ҳамма чоралар блан кўпайтиришдан иборат деб биладилар. Олтинчи бешйиллик план юзасидан КПСС XX с'езди Директиваларн проектида Ўзбекистонда пахта етиштиришни 1955 йилдагига нисбатан 1960 йилда бирярим баравар кўпайтириш кўзда тутилган. Биз бу топшириқ тамомила реаль топшириқ деб ҳисоблаймиз. Республика партия ташкилоти бу топшириқни бажариш учун ҳамма чораларни кўради. Аммо бунинг учун биз пахтачиликка партия раҳбарлиги савиясини анча юксалтиришимиз зарур.

Ўзбекистонда пахтачиликни ривожлантириш учун катта имкониятлар бор, лекин бу имкониятлардан тўла фойдаланилмади. Пахтачиликка раҳбарлик қилишда бирқанча жиддий хатоларга йўл қўйилди. Бу хатолар шундан иборат бўлдики, социалистик деҳқончилик соҳасидаги асосий вазифа я'ни ҳосилдорликни ошириш унутилди. Пахтачиликдаги янги, прогрессив усуллар бизда узоқ вақт давомида камситилди, тупроқнинг унумдорлигини ошириш, сув блан та'минлаш, ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, меҳнатни тўғри ташкил қилиш ва меҳнатга ҳақ тўлаш ҳамда бой техникадан самарали фойдаланиш юзасидан комплекс тадбирлар кам амалга оширилди. Гарчи ялпи пахта ҳосили 1950 йилдагига нисбатан 277 минг тонна ошган бўлсада, юқорида айтиб ўтилган хатолар натижасида республика пахта ҳосилдорлигини оширишда бирқанча йиллар давомида бир нуқтада туриб келмоқда ва пахта тайёрлаш планларини бажармай қолмоқда. КПСС Марказий Комитети йўл қўйилган хатолар нималардан иборат бўлганлигини тушуниб олишимизга ва пахтачиликни янада юксалтириш йўлларини белгилашга ёрдам берди.

Ўзбекистон 1956 йилда 2 миллион 900 минг тонна пахта етиштириши лозим. Бу миқдор ўтган йили топширилган пахтадан 400 минг тонна кўп. Республика қишлоқ хўжалик илғорларининг 1955 йил декабрида ўртоқ Хрушчев ва ўртоқ Булганин иштироки блан бўлиб ўтган кенгаши бу планни бажариш юзасидан колхозларда, совхозларда ва МТСларда қуйидаги тадбирлар амалга оширилишини ма'қуллади: 1 миллион гектарга яқин майдонда чигит квадрат-уялаб экилади ва сўнгра қатор-оралари машина блан иккитомонлама ишланади, шу блан 1957 йилда республиканинг барча колхоз ва совхозларида агротехниканинг шу прогрессив методига ўтиш тўла амалга оширилади; 1956 йилда камида 400 минг гектар майдонда, 1957 йилда 800 минг гектар майдонда пахта етиштиришни ва пахта теримини комплекс механизациялаш амалга оширилади, 1958 йилда эса ҳамма экин майдонларида комплекс механизациялаш тўла амалга оширилади, шу асосда пахтачиликда меҳнат унумдорлигини тахминан икки марта оширишга эришилади.

(ОХИРИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XX с'езди

Ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг КПСС Марказий Комитети ва ўртоқ П. Г. Москатовнинг КПСС Марказий Ревизия комиссиясининг ҳисобот докладлари юзасидан музокаралар

Ўртоқ Н. А. МУҲИДДИНОВ нутқининг охири

(БОШИ ИККИНЧИ БЕТДА)

Республикамизда колхоз ва совхозларнинг 40 процентга яқини ниҳоятда кам ҳосил олмоқдалар — ҳар гектар ердан 15 центнергача пахта олмоқдалар. Бундай колхозлар ва совхозларнинг хўжаликларига яхши э'тибор бермай қўйилган. Бу хўжаликларни ҳосилдорлик жиҳатидан лоақал республикадаги ўртача кўрсаткичлар даражасига кўтарганимизда ҳам биз қўшимча равишда камида 300—400 минг тонна пахта етиштириш имкониятига эга бўламиз. Шу сабабдан Ўзбекистон партия ташкилоти илғор хўжаликларни янада ривожлантириш тадбирларини кўриш блан бир қаторда, ўзининг асосий э'тиборини қолоқ колхоз ва совхозларни илғорлар даражасига кўтаришга қаратади, токи яқин икки йил ичида республикада ҳар гектар ердан 20 центнердан кам пахта ҳосили оладиган битта ҳам колхоз ва совхоз қолмаслиги керак.

Пахтачиликни ривожлантиришдаги муваффақиятларга эришишда мамлакат олимлари катта роль ўйнадилар. Совет селекциячилари асосий пахтакор районларнинг талабларига жавоб берадиган сортларни етиштирдилар, олимлар юқори ҳосил олишни та'минлайдиган агротехникани ишлаб чиқдилар. Лекин пахта етиштиришни янада кўпайтириш вазифаси илмий-текшириш ишларини янада кўпроқ яхшилашни талаб қилади. Республикамизда Фанлар академияси, Бутуниттифоқ пахтачилик илмий-текшириш институти, Ирригация институти, Сувли ерларда деҳқончиликни механизациялаш ва электрлаш институти ҳамда унинг кўплаб тажриба далалари ва станциялари бор. Броқ кўп илмий муассасалар ўзаро боғланиб иш олиб бормаётирлар, ишда параллельчиликка йўл қўймоқдалар, пахтачиликнинг илмий асосларини, ғўза биологиясининг назарий масалаларини, агротехниканинг турли районлардаги ва областьлардаги шароитларга мосланган янги прогрессив системаларини суст ривожлантирмоқдалар. Айниқса селекция, уруғчилик ишида ва ўсимликларни касалликлардан ва қишлоқ хўжалик зараркунандаларидан ҳимоя қилиш проблемаларини ишлабчиқишда жуда кейинда қолинмоқда. Пахтачилик учун янги тракторлар ва машиналар яратиш ҳамда ишлаб чиқариш соҳасида олиб борилаётган ишлар сра ҳам етарли эмас. Пахтачилик экономикаси соҳасида, колхоз ва совхоз ишлабчиқаришини комплекс ривожлантириш соҳасида олиб борилаётган илмий ишлар қониқарли эмас.

Илмий-текшириш муассасаларининг ишидаги жиддий камчиликлар учун мас'улият республика партия ташкилоти зиммасига тушади. Шу блан бирга СССР Фанлар Академияси ва айниқса Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик Фанлари академияси олдига жиддий талаблар қўйиш керак. Булар пахтачилик соҳасидаги катта илмий проблемаларни ҳал этиш учун илмий текшириш ташкилотлари, мамлакатдаги катта олимлар биргаликда иш олиб боришлари кераклигини назарда тутмаётганга ўхшайдилар. СССР Фанлар Академияси ва Бутуниттифоқ Қишлоқ хўжалик Фанлари Академияси иттифоқчи республикалардаги олимларнинг ва илмий-текшириш муассасаларининг ишларини бирлаштиришлари, пахтачилик соҳасидаги катта проблемаларни ишлаб чиқишда бевосита қатнашишлари лозим. Яқин вақтлар ичида пахтачилик юзасидан Бутуниттифоқ миқ'ёсида илмий конференция чақириш, унга четэл олимларини таклиф қилиш ҳамда шу конференцияда пахтачилик соҳасидаги илмий-текшириш ишларини якунлаш ва бу ишларни ривожлантириш йўлларини белгилаш фойдали бўлар эди.

Бизда бутун пахтачилик ишлари сувли ерларда олиб борилади. Ўзбек халқи суғориб деҳқончилик қилишда кўп асрлик тажрибага эгадир. Совет ҳокимияти даврида сув хўжалиги соҳасида жуда катта ишлар қилинди. Урушдан кейинги йиллар ичидагина Ўзбекистонда бу ишга 1 миллиард 200 миллион сўм сарфланди. Шунга қарамай, сув хўжалиги соҳасидаги ишларнинг ҳозирги ҳолатини қониқарли деб бўлмайди. Бизда сув блан тўла та'минлаш проблемаси ҳали ҳам ҳал этилмаган кўпгина районлар ва ҳатто областьлар бор. Ўзбекистонда 1 миллион гектарга яқин сувли ерлар мелиоратив жиҳатдан ёмон аҳволда. Ирригация каналлари ва суғориш шохобчалари инженерлик иншоотлари блан техника жиҳатидан ниҳоятда паст даражада жиҳозланганлиги натижасида сув ресурсларидан фойдаланишда хўжасизликка ва исрофгарчиликка йўл қўйилмоқда, бу эса кўп ҳолларда сувли ерларнинг ботқоқланишига ва шўрланишига сабаб бўлмоқда. Мана шундай ҳоллар пахта ҳосилдорлигининг ошишига ва сувли майдонларнинг кенгайишига халақит бермоқда.

Олтинчи бешйилликда республикада сув хўжалик ишларига 2 миллиард 700 миллион сўм сарфлаш мўлжалланади. Лекин бу ишларга пул чиқаришнинг ўзигина проблемани ҳал қилиб бераолмайди. Сув хўжалик ишига, суғориладиган деҳқончиликка раҳбарлик қилишни тубдан яхшилаш керак бўлади. Ўзбекистон партия ташкилоти республикада сув ишига э'тибор сусайтириб қўйилганлигини нотўғри деб ҳисоблаб, суғориладиган деҳқончиликнинг асоси бўлган бу муҳим иш участкасига раҳбарлик қилишни ҳозирги вақтда яхшилаш чораларини кўрмоқда. Шуни айтиб ўтиш керакки, СССР Қишлоқ хўжалик министрлиги суғориладиган деҳқончилик блан шуғулланучи республикалар учун сув хўжалигининг катта аҳамияти борлигига етарли баҳо бермаётир. Бутун мамлакат миқ'ёсида сув хўжалигига раҳбарлик қилиш Қишлоқ хўжалик министрлигининг Главводхозига топшириб қўйилган, лекин бу бош бошқарма маҳаллий ташкилотлардан ажралган ҳолда ишламоқда, унинг ҳечқандай маблағи ва ҳуқуқлари йўқ, у жойлардаги ишларнинг аҳволига зарур бўлган даражада та'сир кўрсатмаётир. Аммо, суғориладиган деҳқончилик умуман мамлакат экономикасида катта салмоққа эгадир.

Сув ма'мурий чегараларни тан олмайди. Катта дар'ёлар ва суғориш манба'ларининг кўпчилиги бирнеча республикалар орқали ўтади. Шу сабабли, республикаларнинг бу соҳадаги ишларини иттифоқ органлари мувофиқлаштириб туриши ва уларнинг бу соҳадаги куч-ғайратларини бирлаштириши ғоят муҳимдир. Ҳозирги вақтда сув хўжалик органлари техника, кадрлар блан етарли та'минланганлар, шунинг учун ҳам энди суғориш манба'ларини комплекс равишда ўзлаштириш вазифасини қўйиш мумкин. Аммо, Сирдар'ё, Амудар'ё, Зарафшон ва бошқа дар'ёларнинг энергетика ва сув-ер ресурсларидан комплекс фойдаланиш тўғрисида проект ташкилотлари томонидан аллақачонлар тузиб берилган жуда кўп схемалардан биттаси ҳам шу вақтгача ҳечким томонидан кўриб чиқилгани ва тасдиқлангани йўқ. Бунинг натижасида ҳарқайси республика кўпинча бу масалаларни фақат ўзининг маҳаллий эхтиёжларини кўзда тутиб бир томонлама ҳал қилмоқда, бу эса давлат маблағларини кўплаб унумсиз сарфлашга ва сув ҳамда энергетика ресурсларидан рационал фойдаланмасликка олиб келмоқда. Бизнинг фикримизча, сув хўжалигига раҳбарлик қилиш савиясини оширмоқ учун, давлат ва колхозлар томонидан берилаётган жуда катта маблағлар ва материал ресурсларидан самарали фойдаланиб, суғориладиган деҳқончиликнинг маҳсулдорлигини янада юксалтиришни та'минламоқ учун сув хўжалиги органларининг структурасини ва аҳволини тубдан кўриб чиқиш зарур бўлиб қолди.

КПСС Марказий Комитетининг Мирзачўлда суғоришни ривожлантириш тўғрисидаги қарори масалани давлат нуқтаи назаридан тўғри ҳал қилишнинг ёрқин мисолидир. Яқинда Қозоғистон ССР Олий Совети Мирзачўл ерларининг анча қисмини Ўзбекистонга бериш тўғрисида Қонун қабул қилди. Мирзачўл — бир миллион гектарга яқин майдонни ўз ичига олган, ери ғоят унумдор яхлит массивдир. Сув йўқлиги сабабли шу ерларнинг анча қисми асрлардан бери ташландиқ ер бўлиб келди. Мирзачўлнинг иқтисодий аҳамияти шундаки, унчалик кўп бўлмаган маблағ сарф қилиш блан қисқа муддат ичида бирнеча юз минг гектар ерни ўзлаштириш ва ўзининг катталиги ва яхлитлиги жиҳатидан тенги бўлмаган пахтазор вужудга келтириш мумкин. Мирзачўлни ўзлаштиришнинг давлат учун жуда катта аҳамияти борлигини шу факт ҳам кўрсатиб турибдики, 1918 йил 17 майдаёқ Владимир Ильич Ленин, Мирзачўлда 500 минг десятина ерни ўзлаштириш ва биринчи навбатдаги ишларга 50 миллион сўм пул чиқариш тўғрисида Халқ Комиссарлари Советининг Декретини имзолаган эди. Энди КПСС Марказий Комитети бу масалани яна кўтарди ва Мирзачўлни қисқа муддат ичида тўла ўзлаштириш вазифасини пахтакорлар олдига марказий вазифалардан бири қилиб қўйди.

Ўзбек халқи Бўстондиқ ва Мирзачўл ерларини Ўзбекистонга берганлиги учун меҳнатсевар шонли қозоқ халқига ўзининг миннатдорчилигини билдиради. Бу ерларнинг Ўзбекистонга берилиши чинакам дўстликнинг ифодасидир. **(Қарсаклар).** Ўзбек халқи республика ишлабчиқаручи кучларини янада ривожлантиришни та'минлайдиган бу катта давлат масаласини ҳал қилиб берган Иттифоқ ҳукуматига ва жонажон Коммунистик партиямизнинг Марказий Комитетига ўзининг чуқур миннатдорчилигини ва ташаккурини изҳор қилади. **(Қарсаклар).**

Ўзбекистон ва Қозоғистон пахтакорлари Олтойдаги, Сибирьдаги ва Қозоғистондаги қўриқ ерлар ўзлаштирилаётганлигидан ўрнак олиб, Мирзачўл даштларини яқин йиллар ичида яшнаб турган ўлкага, совет пахтачилигининг янги жуда катта районига айлантирмоқ учун ўзларининг бутун куч ва ғайратларини сарфлайдилар. **(Қарсаклар).** Иттифоқ ташкилотлари, жумладан, Иттифоқ Қишлоқ хўжалик министрлиги, Совхозлар министрлиги, Шаҳар ва қишлоқ қурилиши министрлиги, Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги, Давлат иқтисод комиссияси ва Госплан, ВЛКСМ Марказий Комитети, Центросоюз бу жуда муҳим ишда бизга зарур ёрдам берадилар, деб умид қиламиз.

Ўртоқлар! Ўзбекистон коммунистлари КПСС XX с'ездининг тарихий қарорлари блан қуролланиб, марксизм-ленинизмнинг улуғ идеяларини тўла равишда амалга ошириш учун, коммунизмнинг тўла тантанаси учун курашчиларнинг бундан буён ҳам олдинги сафларида борадилар. **(Қарсаклар).**

Ўртоқ Д. Т. ШЕПИЛОВ нутқи

Ўртоқлар! Марказий Комитетнинг Коммунистик партиянинг XX с'ездига ҳисобот докладида ҳозирги халқаро вазият ҳартомонлама марксча-ленинча чуқур анализ қилиб берилди. Ҳисобот докладида мамлакатимизда хўжалик, давлат ва маданий қурилишнинг якунлари илмий равишда умумлаштириб берилди. Шу блан бирга докладда яқин йилларга мўлжалланган жуда катта халқ хўжалик вазифалари ўртага қўйилди, шунингдек илмий коммунизм идеяларининг тантана қилиши учун бундан кейин олиб бориладиган курашнинг перспективаларини очиб берадиган марксча-ленинча назариянинг муҳим қоидалари ривожлантирилди.

Марказий Комитетнинг ҳисобот доклади янгиликни шундай сезишни, ижодий қидириш ва ташаббускорликнинг шундай руҳини, камчиликларга нисбатан шундай шафқатсиз бўлишни акс эттирадики, бу сифатлар партия раҳбарлигининг ленинча услубига хос сифатлар бўлиб, бу сифатлар Марказий Комитетнинг бутун фаолиятида, партиямизнинг бутун фаолиятида яққол ифодаланади.

Дарҳақиқат. Халқаро муносабатлар соҳасини олиб қаранг. Марказий Комитет халқаро кескинликни юмшатиш учун сўнгги даврда халқаро муносабатлар соҳасида бирқанча дадил ташаббуслар кўрсатди ва муҳим тадбирлар кўрди. Бу эса ўзининг самарали натижаларини берди, бу натижаларни Шарқ ва Ғарбдаги халқ оммаси ҳис қилмоқда.

Ички сиёсат соҳасини олиб қаранг. Марказий Комитет социалистик экономиканинг турли участкаларидаги аҳволга жуда ҳуш'ёрлик блан ва танқидий кўз блан қараб баҳо берди, хўжалигимизда мавжуд бўлган, ҳозиргача фойдаланилмай келган жуда катта резервларни очиб берди, совет юртининг меҳнаткашларини Ватанимиз бойлиги ва қудратининг негизи бўлган социалистик ишлабчиқаришнинг барча тармоқларини янада кучли суратда юксалтириш учун олиб бориладиган буюк ижодий ишга сафарбар қилди. Марказий Комитетнинг ана шу ташаббуси ҳам, партиямизнинг омма орасида олиб борган жуда катта ташкилотчилик ва тарбиячилик ишлари ҳам ўзининг ғоят катта самараларини берди.

Партиямизнинг сиёсати тўғри сиёсат эканлигини кўрсатадиган, бу сиёсат туб умумдавлат манфаатларини, халқ манфаатларини ифодалашини кўрсатадиган бир ҳал қилучи ва об'ектив кўрсаткич бор. Бу кўрсаткич — партиямиз томонидан амалга оширилаётган ҳамма тадбирларни меҳнаткашлар оммасининг якдиллик блан қўллаб-қувватлашидан, ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар, совет интеллигенциясининг партия теварагида, унинг Марказий Комитети теварагида жуда маҳкам жипслашганлигидан иборатдир. **(Қарсаклар).**

Шубҳа йўқки, бизнинг с'ездимиз кетидан бутун партия, бутун совет халқи, дун'ёдаги барча прогрессив кучлар Марказий Комитетнинг доимо ҳаёт ва доимо ривожланиб бораётган та'лимотнинг — марксизм-ленинизм та'лимотининг буюк, ғолиб кучини яққол кўрсатучи ҳисобот докладини қизғин ма'қуллайдилар. **(Қарсаклар).**

* * *

Ўртоқ Н. С. Хрушчев докладида бирбирига қарама-қарши бўлган икки системанинг — социалистик система блан капиталистик системанинг — тараққиёти қонуниятлари жуда яққол ва ишонтирарли равишда характерлаб берилди. Тарихий тараққиётнинг бутун жараёни улуғ Лениннинг, ҳозирги давр — капиталистик системанинг бузилиш ва ҳалокатга йўлиқиш даври, янги, социалистик системанинг ташкил топиш ва барқ уриб гуллаб-яшнаш даври, деган қоидасини шакшубҳасиз тасдиқлаб берди. Энди капитализм ҳамма нарсани ўз ичига оладиган ягона бир система бўлмай қолди, деб айтиш кифоя қилмайди. Бу фикр иккинчи жаҳон уруши натижасида бошланган жаҳоншумул-тарихий бурилишга қадар тўғри фикр эди. Эндиликда социалистик муносабатлар ёлғиз бизнинг мамлакатимиздагина эмас, балки Европа ва Осиёнинг бирқанча мамлакатларида ҳам барпо бўлди, социализм эса ўсиб ва мустаҳкамланиб бораётган **жаҳон** системасига айланди.

Иккинчи жаҳон урушигача ер юзи территориясининг 17 проценти, аҳолининг 9 процентга яқини ва жаҳон саноат маҳсулотининг атиги 7 проценти социалистик системага тегишли эди. Ҳозирги вақтда эса социалистик лагерь мамлакатлари ер юзи территориясининг 25 процентдан кўпроғини ишғол қиладилар, ер юзи аҳолисининг 35 процентдан кўпроғи шу мамлакатларда яшайди, жаҳон саноат маҳсулотининг 30 процентга яқини шу мамлакатларда ишлаб чиқарилади.

Социалистик системанинг қарор топиши шундай тез сур'атлар блан бормоқдаки, бундай сур'атлар илгариги вақтда, бир ижтимоий формация ўрнига иккинчи ижтимоий формация келган замонларда асло бўлмаган. Дарҳақиқат, феодализмга қулдорлик хўжалик системасидан ўзининг афзаллигини исбот қилиш ва ҳукмрон ишлабчиқариш усули сифатида қарор топиш учун икки юз йилдан оширорқ вақт керак бўлди. Капиталистик хўжалик системасига феодал системасидан ўзининг афзаллигини исбот қилиш, индустриал тараққиётнинг юқори даражасини қўлга киритиш ва жаҳон системаси бўлиб таркиб топиш учун тахминан юз эллик йил керак бўлди. Социалистик система асрнинг учдан бир қисми давомида капитализмдан батамом устун туришини исбот қилибгина қолмасдан, шу блан бирга тўхтовсиз тараққий қилиб юқорилашиб бораётган жаҳон системаси бўлиб ҳам ташкил топди.

Тарих фактлари ана шундай. Шундай бўлсада, буржуазия идеологлари, шундай фактларга қарамай, ҳозирги замон капитализмига ириб, чириб кетаётган ва ўлаётган капитализм деб берилган илмий баҳони рад қилишга ва капитализмни соғлом ва тараққий қилаётган капитализм, деб кўрсатишга уринмоқдалар. Яқинда, 5 январьда АҚШ президентининг конгрессга юборган мактубида: «Бизнинг экономикамиз... мисли кўрилмаган тараққиёт даражасига етди» деб ёзилган.

Ҳақиқатан ҳам шундайми? Рақамларга мурожаат қилайлик. Сўнгги 26 йил мобайнида капиталистик дун'ёда саноат маҳсулотининг ҳажми 93 процент, я'ни салкам икки марта кўпайди. Совет Иттифоқида эса саноат маҳсулотининг ҳажми 20 мартадан оширорқ кўпайди. Лекин, аввало, капиталистик саноатнинг бундай оз-моз даражада ўсишига **қандай** асосда эришилди? деган савол туғилади. Ўртоқ Н. С. Хрушчев докладида бундай оз-моз ўсишга сабаб бўлган тўртта асосий фактор анализ қилиб берилди. Мен бу факторлардан бирига муфассалроқ тўхталиб ўтмоқчиман.

Кўпроқ тараққий қилган капиталистик мамлакат бўлмиш Америка Қўшма Штатларини олайлик, **бу мамлакатда шу** чорак асрда саноат ишлабчиқариши 134 процент кўпайди. Фактлар шуни кўрсатадики, унинг саноат ишлаб чиқариши **милитаристик** ҳаракатни кучайтириш асосида кўтарилган, иккинчи жаҳон уруши Америка монополиялари учун олтин жамғариш манбаи бўлди. Худди шунинг натижасида 1943 йилга келиб, унинг саноат ишлаб чиқариши энг юксак даражага етди. Лекин уруш тамом бўлгандан кейин эса дарҳол америка саноати ишлаб чиқаришни 30 процент қисқартиришга мажбур бўлди. Сўнгра икки марта — 1948 — 1949 ва 1953 йилларда — кризис тушкунликлари юз берди. Ҳозирги вақтда эса АҚШ саноати 1943 йилда эришилган даражадан атиги сал ошади.

Америка монополиялари зўр бериб қуролланишни кучайтириш, экономикани милитаризация қилиш йўли блан хўжалик кон'юнктурасини сун'ий равишда кўтаришга уринмоқдалар. Миллий даромаднинг жуда катта қисми давлат бюджети орқали ҳарбий заказларга тўланадиган маблағлар учун олинмоқда. Давлат-монополистик капитализмнинг турли формалари анча кучаймоқда. Тайёр маҳсулот ва хомаш'ё ресурсларининг жуда кўпчилиги унумсиз ҳарбий исте'мол эхтиёжларига сарф қилинмоқда, ёки стратегик запаслар тарзида ўлик юк бўлиб ётмоқда. Урушдан кейинги йиллар ичида АҚШ ҳарбий чиқимларининг умумий суммаси 340 миллиард доллардан ошди.

Қурол-яроғларга қилинаётган жуда катта чиқимлар давлат бюджетларини доимо дефицитга йўлиқтирмасдан, молия системаларини издан чиқармасдан қолмайди. 1954 йилда муомалада бўлган пул миқдори урушдан илгариги даврга нисбатан қуйидагича кўпайди: Англияда 3,5 марта, АҚШда 4,7 марта, Канадада 6 марта, Францияда 23 марта, Италияда 80 марта, Японияда 200 марта кўпайди. Пул единицасининг реал қиймати 1954 йилда 1938 йилга нисбатан қуйидагича бўлди: Америка доллари 46 процентни, инглиз фунт стерлинги 31 процентни, француз франки 3,7 процентни, итальян лираси 2 процентни, япон иенаси 0,5 процентдан камроқни ташкил қилди. 1955 йилда ҳархил давлат ва хусусий қарзлар Қўшма Штатларда (америка манба'ларининг ма'лумотига кўра) 600 миллиард доллардан кўпроқни ташкил этади. Бу рақам АҚШнинг бутун миллий бойлигининг учдан икки қисмидан ошиқдир.

Ана шуларнинг ҳаммасида капитализм тараққиётининг ҳозирги босқичига хос қонуний хусусият намоён бўлмоқда: капитализмнинг ҳозирги тараққиёт босқичи доимо милитаристик васвасага солиб туришни талаб қилади. Броқ турмуш шуни кўрсатдики, миллиард-миллиардларни ташкил этадиган давлат ҳарбий заказлари ва тўғридан-тўғри олиб бориладиган ҳарбий агрессия, албатта, иқтисодий кризиснинг бошланишини бирмунча вақтгача тўхтатаолади ёки ҳатто унинг ривожланиб кетишини вақтинча узиб қўяолади. Кореядаги уруш муносабати блан Америка Қўшма Штатларида худди шундай бўлди. Ҳозирги вақтда Ғарбий Германия дивизияларини тузиш ва уларни қуроллантириш тўғрисидаги кенг планларни амалга оширишга киришиш муносабати блан ҳам худди шундай ҳол юз бермоқда. Лекин кризиснинг бошланишини вақтинча тўхтатиб туриш бир нарса-ю, об'ектив иқтисодий қонунларнинг ҳаракатини енгиш иккинчи нарса.

Америкали прогрессив экономист Люмер бу тўғрида шундай деб ёзади: «Иқтисодий кризисларга қарши даво деб ҳарбий ишлабчиқаришнинг пайига тушган монополистик капитал худди бир чимдим нашани чекиб олгандан кейин гўё жони роҳат қилгандек бўлиб туйилган нашавандга ўхшайди. Лекин бунинг оқибати ёмонликка олиб борадики, бу касалликдан халос бўлиш учун яна кўпроқ наша чекишга тўғри келади. Шу тариқа ҳар сафар наша қанча кўп чекилса, жоннинг роҳати камайиб боради, бунинг оқибати тобора қаттиқроқ касалликка олиб бориши сабабли, нашаванд тез-тез ва кўпроқ наша чекавериб, ниҳоят ўзининг организмини тамоман бузади».

Урушдан кейинги даврда иқтисодий тараққиётнинг бутун жараёни капиталистик тараққиётнинг **нотекислигини ва сакраб-сакраб** ривожланишини янада кучайтириб юборди. Экономиканинг меҳнаткашлар оммасини эксплуатация қилишни кучайтириш ҳисобига амалга оширилаётган кенг милитаризацияланиши, солиқлар оғирлигининг ўсиб бораётганлиги харид қувватининг янада кўпроқ пасайишига, исте'мол буюмлари ишлаб чиқарадиган тармоқларнинг турғунлигига, шаҳар блан қишлоқ ўртасидаги зиддиятларнинг кескинлашувига, бутун экономикани бирёқлама ривожлантиришга **олиб боради,** жиддий иқтисодий кризис учун шарт-шароит ва бошқа социал ларзаларни муқаррар суратда тайёрлаб беради.

Иқтисодий қийинчиликларнинг тобора чуқурланиш хавфи туғилаётган бир чоқда хомаш'ё манба'лари ва мол сотиш бозорлари учун кураш жуда кескин суратда авж олиб кетмоқда.

Ишчилар синфининг нисбий ва абсолют қашшоқланиши ва деҳқонларнинг хонавайрон бўлиши қонуни та'сири остида **ички** капиталистик бозор тобора кўпроқ торайиб бораётган экан, бирқанча мамлакатларнинг социалистик тараққиёт йўлига ўтганлиги ва империализм мустамлакачилик системасининг тобора емирилиб кетаётганлиги **ташқи** бозорларнинг ҳам торайишига сабаб бўлди. Дун'ёнинг турли мамлакатлари ўртасидаги тарихан таркиб топган бозор алоқаларини қасддан узган ва социалистик мамлакатлар блан савдо-сотиқ қилишга тўсқинлик қилаётган америка монополияларининг сиёсати бозорлар проблемасини янада кўпроқ кескинлаштирмоқда ва монополияларнинг манёвр блан иш кўриш имкониятларини камайтирмоқда. Бозорлар учун ва хомаш'ё манба'лари учун империалистик кучлар ўртасидаги, биринчи навбатда АҚШ блан Англия ўртасидаги кураш шу сабабдан ниҳоятда кескинлашиб кетди, ҳозир эса **Ғарбий Германия ва Япония каби** урушдан кейинги ларзалардан ўнгарилиб олган икки давлат бу курашга қўшилди.

Ташқи кон'юнктур ҳодисалар замирида бекиниб ётган **чуқур** процессларга бир назар ташланар экан, капиталистик системанинг тараққиёти масаласи ана шу тахлитда туради. Шу сабабдан, йигирманчи йилларнинг ўрталаридаги даврдан фарқли ўлароқ, ҳозир капитализмнинг бирон хилдаги, ҳатто жуз'ий, шартли ва чекланган хилдаги стабилизацияси тўғрисида сўзлаб бўлмайди.

Броқ, бундан капиталистик ишлабчиқариш ёппасига тушкунликка кетаяпти, деган сийқа хулосаларни чиқариш ярамайди. Капитализмнинг «стагнацияси» назариясини—империализм даврида капитализмнинг чириши ишлабчиқаручи кучларнинг «биқиниб қолиши»ни, ҳарқандай техника прогрессининг тўхтаб қолишини билдиради, деган илмга қарши ҳато фикрни марксистлар-ленинчилар ҳамиша қат'ий суратда рад қилиб келдилар.

Максимал фойда олиш пайига тушиш, бозорнинг мисли кўрилмаган даражада торайиши капиталистик мамлакатлар ўртасидаги, уларнинг монополиялари ўртасидаги конкуренцияни кескинлаштирмоқда, конкуренция эса **асосий капитални янгилаш** процессини муқаррар суратда жадаллаштиради. Бирқанча тармоқларда анчагина техника тараққиёти юз бермоқда, юқори унумли янги асбоб-ускуналар киритилмоқда, ҳархил такомиллаштиришлар амалга оширилмоқда. Ленин та'кидлаб айтган эдики, икки тенденциянинг кураши—техника соҳасидаги турғунлик ва чиришга қараб бориш тенденцияси блан қарама-қарши тенденция, я'ни конкуренция ва монополияларнинг энг юқори фойда пайига тушиши натижасида техникани тараққий қилдириш тенденцияси ўртасидаги кураш империализм учун характерлидир.

Капиталистик монополияларнинг меҳнаткашларнинг ҳаётий манфаатларига қилаётган ҳужуми, асосий капиталистик мамлакатларда тўла ва қисман ишсизликнинг юқори даражада бўлиши, қимматчиликнинг ниҳоят даражада кучайиб кетганлиги, майда товар ишлабчиқаручиларнинг хонавайрон бўлиш процессларининг кучайиши, солиқ оғирлигининг ўсиши — ана шуларнинг ҳаммаси меҳнат блан капитал ўртасидаги зиддиятларни ниҳоят даражада кескинлаштиришга, меҳнаткашлар оммасининг зўр бериб қуролланиш сиёсатига қарши, капиталистик зулмнинг бутун системасига қарши курашини кучайтиришга олиб бормасдан қолмайди.

* * *

Ўртоқлар! Марказий Комитетнинг ҳисобот докладида кўрсатиб ўтилганидек, капиталистик системанинг асосий марказларида — метрополияларда — зиддиятларнинг кескинлашуви блан бирқаторда бепоён мустамлака дун'ёсидаги халқларнинг ўз озодлиги ва мустақиллиги учун олиб бораётган ғолибона курашининг жаҳоншумул-тарихий процесси кенг авж олмоқда.

Ленин бундай деб кўрсатган эди: «Капитализм ўсиб, ер юзи аҳолисининг талай кўпчилигини бирнеча «илғор» мамлакатлар томонидан мустамлака қилиб эзиш ва молия йўли блан бўғишдан иборат бўлган бутун дун'ё системасига айланди» (Асарлар, 22 том, 211 бет).

Капитализм мустамлака зулмининг жуда катта пирамидасини қурди. Бу пирамиданинг чўққисида оқ ирққа хос озгина давлатлар туриб, унинг пастида мустамлака «ҳукмронларига» қарам бўлиш даражасига қараб, турли мамлакатлар жойлашган эди, бу қурилманинг бутун оғирлиги эса ҳарқандай инсонлик ҳуқуқларидан маҳрум қилинган халқларни ниҳоят даражада эзиб ётар эди.

XX асрнинг бўсоғасида шундай бир аҳвол юз бердики, буни империализмнинг кўзга кўринган идеологи, Британия империясининг «отаси» Сесиль Родс жуда образли та'рифлаган эди, мустамлакачиларнинг бошқа бировларнинг ерларини босиб олишга бўлган бениҳоя очкўзлигини ана шу киши ифодалаб берган. У бундай деб ёзган эди: «Дун'ёнинг бутуниси бўлиб олинган деса бўлади, унинг қолганқутгани ҳозир бўлиб, босиб олинмоқда ва мустамлака қилинмоқда. Жуда афсуски, биз кечаси осмонда тепамизда чарақлаб турган юлдузларга етаолмаймиз! Агар қўлимдан келса, мен планеталарни ҳам забт этган бўлар эдим; мен бу тўғрида кўп ўйладим. Шундай чарақлаб турган, лекин шу блан бирга жуда узоқда бўлган планеталарни кўрганимда мени ғам босади». **(Залда жонланиш).** Империалист золимлар мустамлакачилик системасини абадий деб ҳисоблаб, уни нормал, «табиий» бир ҳол деб қараб келганлар. Англия генерал-губернатори лорд Дальхаузи манманлик блан «осмонда қуёш нур сочиб турар экан, Англия байроғи... Бирма тепасида ҳилпирайверади» деган эди.

Тарих шуни кўрсатдики, мустамлакачилар юлдузларга бориб етаолмадилар, ерда, мустамлака дун'ёсининг бепоён майдонларида эса, миллий-озодлик ҳаракатининг тўлқинлари тобора кучлироқ кўтарилмоқда.

Октябрь социалистик революцияси империализмга ва унинг орқа томонларига жуда қаттиқ зарба берди. Мустамлака халқларини эзишнинг жуда улкан пирамидаси емирилиб бораётганини биз ўз кўзимиз блан кўриб турибмиз. 1939 йилдаёқ мустамлака ва қарам мамлакатларда 1,5 миллиардга яқин аҳоли яшар эди. Ҳозир эса 1 миллиард 200 миллион киши мустамлака ва яриммустамлака бўйинтуруғини елкасидан улоқтириб ташлади.

Улуғ Хитой империализм ва феодал муносабатлар кишанларини парчалаб ташлаб, янги ҳаёт йўлига кирди. Тўғри, ба'зи бировлар Хитой Халқ Республикасини танишдан бош тортмоқдалар, лекин халқ орасида ҳаққоният блан айтилганидек, улуғ Хитой революцияси америка резолюциясига мухтож эмас. **(Гулдурос қарсаклар).** Ер юзи аҳолисининг сонига нисбатан иккинчи ўринни ишғол қилучи Ҳиндистон ҳам мустамлакачилик бўйинтуруғини улоқтириб ташлаб, миллий мустақиллигини қўлга киритди, шунингдек Индонезия, Миср, Бирма ва бошқа мамлакатлар ҳам мустамлакачилик бўйинтуруғини улоқтириб ташлаб, миллий мустақилликни қўлга киритдилар. Арабистон Шарқидаги, Африкадаги, Латин Америкаси мамлакатларидаги халқлар уйғонаётган катта процесс бошланди. Мустамлака зулмининг бутун шармандали системаси чоккокидан сўкилмоқда.

Броқ шуни унутмаслик кераккки, мустамлакачиликни сақлаб қолишга тарафдор бўлган кучлар мағлубиятта учрашларига кўникиб қолмоқчи эмаслар, улар тарих ғилдирагини орқага буришга уринмоқдалар. Улар Осиё ва Африка зонасидаги муҳим плацдармларда, Яқин ва Ўрта Шарқда мустаҳкам ўрнашиб олишни истайдилар, улар Осиёдаги халқларни, Арабистондаги халқларни бир-бирига қарши ўчакиштирмоқдалар.

Жумладан, мустамлакачиларнинг планларида ҳозирги вақтда Африкага алоҳида ўрин берилган. Америка журналисти Жон Гантер Африка проблемасига бағишлаган китобида, Африка қит'аси «фақат ўзининг стратегик мавқии жиҳатидан ва муҳим хомаш'ёсининг мўллиги жиҳатидангина эмас, балки бизнинг охирги чегарамиз бўлганлиги жиҳатидан ҳам ғарбий дун'ё учун муҳим ҳаётий аҳамиятга эгадир. Осиёнинг кўп қисми қўлдан кетди, Африкагина қўлда қолмоқда» деб ёзган эди.

Мустамлакачиликнинг идеологлари одатда империалистик давлатларнинг мустамлака мамлакатларида «маданият тарқатиш миссияси» тўғрисида сўзлайдилар. Янги мустамлакачилик сиёсати қолоқ ва заиф ривожланган мамлакатларга иқтисодий ва маданий «ёрдам» деган сохта пардалар блан ниқобланмоқда. Броқ мустамлака ва қарам мамлакатлардаги ҳақиқий аҳволни ҳечқандай ниқоб блан пардалаб бўлмайди. Хўш, мустамлакачилар, масалан, Африкага нима келтирдилар? Африка аҳолисининг жуда катта кўпчилиги саводсиз, масалан Нигерияда 133 минг аҳолига бир врач, Трансваальда эса 150 минг кишига бир врач тўғри келади. Инглиз журналининг ҳисобига кўра, Ньясалендлаги африкалиларнинг ўртача иш ҳақи солиқлар чиқариб ташлангандан кейин маҳаллий тирикчилик минимумининг 20 дан 40 процентигача миқдорини ташкил этади. Шимолий Родезиядаги африкали шахтёр европали шахтёрга қараганда бирхил иш учун бирнеча марта кам иш ҳақи олади. Четэл мустамлакачилари буерда ҳаддан ташқари кўп фойда чиқариб олмоқдалар.

Мустамлакачилик ҳукмронлигининг яна бошқа кенг зонаси борки, капиталистик дун'ёнинг ҳозирги ҳукмдорлари бу зона устидаги пардани кўтаришни истамайдилар. Бу—Латин Америкаси мамлакатларидир. Бу мамлакатларнинг кўпчилиги кучли америка монополияларининг агрархомаш'ё қўшимчасига айлантирилган, уларнинг экономикаси ниҳоят даражада бир ёқлама, чўлтоқ йўл блан ривожлантирилмоқда. Латин Америкасидаги бирқанча мамлакатлар аҳолисининг турмуш даражаси ниҳоятда паст. Америка матбуотида э'лон қилинган ма'лумотларга қараганда, масалан, Перу каби Жанубий Америка республикасида ўртача умр кўриш атиги 30 йилдан сал ошади. АҚШнинг четэлда тўғридан-тўғри солган капитал маблағларининг учдан бир қисмидан кўпроғи жойлаштирилган Латин Америкаси мамлакатларида америка монополияларининг ўртача фойда нормаси Америка Қўшма Штатларидаги ўртача фойда нормасидан икки марталан оширорқдир. Шимолий Америка монополияларининг Латин Америкаси мамлакатларидаги имтиёзларига бу қадар қаттиқ ёпишиб олганликлари ажабланарли эмасдир. 1954 йилда Гватемалада бўлган воқиалар Шимолий Америка монополиялари эзилган халқларнинг ғалаёнини бостириш учун тўғридан-тўғри интервенция қилишдан ҳам қайтмасликларини кўрсатди.

Капитализм мамлакатларида ҳукмронлик қилиш ва бўйсуниш системаси ҳақиқатда ана шундай. Шунинг учун, империализм идеологларининг капиталистик эксплуатация дун'ёсини, мустамлака зулми дун'ёсини «эркин дун'ё» деб аташлари ўта кетган даражадаги мунофиқликдир ва тушунчаларнинг моҳиятини ва инсонлик ша'нини ҳақорат қилишдир.

* * *

Ўртоқлар! Тарихий тараққиётнинг бутун жараёни социалистик ижтимоий системанинг капиталистик системадан шакшубҳасиз устун туришини кўрсатиб берди.

Дарҳақиқат, лоақал иқтисодий тараққиёт сур'атлари проблемасини олиб қарайлик.

Сўнгги 26 йил ичида (1930 — 1955 йиллар мобайнида) саноат маҳсулотининг ўртача йиллик ўсиш сур'ати СССРда 12,3 процентни, АҚШда 3,3 процентни, Англияда 2,4 процентни, Францияда 0,9 процентни ташкил этди. Агар урушдан илгариги 11 йилни ва урушдан кейинги 9 йилни, я'ни 20 йилни, чунончи икки дун'ёнинг урушдан ташқари вақтдаги экономикасининг нормал тараққиётини таққослаб кўрсак, у вақтда янада ажойиброқ манзара ҳосил бўлади. Саноат маҳсулоти ўсишининг ўртача йиллик сур'ати СССРда 18 процентни, Америка Қўшма Штатларида 2,8 процентни, Англияда 3,5 процентни, Францияда 2,5 процентни ташкил этади. Бу эса, социалистик экономика тез сур'атлар блан олға қараб бораётганлигини ва бу сур'атлар капиталистик экономиканинг ривожланиш сур'атларидан 5—7 марта ва ундан ҳам кўп бўлганлигини кўрсатади.

Икки системанинг иқтисодий мусобақасида социализм енгиб чиқади **(қарсаклар),** деган бизнинг астойдил ишончимиз, аҳолининг жон бошига маҳсулот ишлаб чиқариш жиҳатидан энг тараққий топган капиталистик мамлакатларга қувиб етиш ва ўзиб кетиш масаласидаги СССРнинг асосий иқтисодий вазифаси тарихан жуда қисқа муддатларда бажарилади, деган бизнинг астойдил ишончимиз тарихий жиҳатдан синаб кўрилган тажрибага, марксистик иқтисодий назариянинг мустаҳкам пойдеворига асосланади.

(ОХИРИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА)

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XX с'езди

КПСС XX с'ездига Мандат комиссиясининг доклади

Ўртоқ А. Б. АРИСТОВ доклади

Ўртоқлар! Мандат комиссияси ишларининг натижаларини с'ездга айтиб ўтишга ижозат берингиз.

Партиянинг XIX с'езди бўлган вақтдан бери орада уч ярим йилдан камроқ вақт ўтди. Демак бу с'езд партия Уставида кўзда тутилган муддатга риоя қилинган ҳолда тўпланди, Уставга кўра с'ездлар тўрт йилда камида бир марта чақирилади. Партия ички ҳаётини ривожлантиришда бунинг катта аҳамияти бор, чунки с'езд партиянинг олий органидир.

Коммунистик партиянинг асосчиси ва йўлбошчиси улуғ Ленин партия қурилишининг принципларини ва партия ҳаётининг қоидаларини ишлаб берган эди. Бу принцип ва қоидаларнинг амалга оширилиши ҳамиша партиямизнинг мустаҳкам ғоявий-сиёсий ва ташкилий бирлигини, юксак интизомини, бузилмас бардамликни ва меҳнаткашлар оммаси блан тобора кўпроқ мустаҳкамланиб бораётган алоқани та'минлаб келди. Ленин та'лим бериб айтган эдики, коллектив бўлиб раҳбарлик қилиш принципига қаттиқ риоя қилган тақдирдагина бутун партиянинг ва унинг ҳамма ташкилотларининг нормал ишлаши мумкин, бу коммунистик қурилиш вазифаларини тўғри тушунишнинг ва муваффақиятли ҳал қилишнинг зарур шартидир.

Ма'лумки, КПСС Марказий Комитетининг 1953 йилда бўлиб ўтган июль Пленуми партиявий раҳбарликнинг бу жуда муҳим принципини кўпол равишда бузиш ҳоллари рўй берганлигини ва бу бузишлар шахсга сиғиниш сабабли туғилганлигини очиб ташлади, партия раҳбарлигида юқоридан тортиб пастгача коллективлик бўлиши кераклиги тўғрисида, партия ташкилотларининг активлигини, ташаббусини ва ижодкорлигини ҳартомонлама ошириш тўғрисида Ленин томонидан берилган кўрсатмаларни оғишмай амалга оширишни талаб қилди.

Яқинда бўлиб ўтган партия ҳисобот-сайлов йиғилишлари, район, округ, шаҳар, область, ўлка партия конференциялари ва иттифоқчи республикалар компартияларининг с'ездлари партия ички демократиясини янада авж олдириш, партиялилар оммасининг активлигини юксак даражага кўтариш вазиятида ўтди, коммунистларнинг ғоявий жиҳатдан ўсганлигини ва большевикча принципиаллигини, ишчанлигини ҳамда камчиликларга нисбатан муросасизлигини кўрсатди. Оддий коммунистлар, конференцияларнинг ва с'ездларнинг делегатлари, раҳбар партия органларининг ишларини муфассал муҳокама қилдилар, хўжалик ва маданий қурилиш соҳаларидаги партиявий ишларнинг амалий вазифаларини белгилаб бердилар, партия комитетларини, шунингдек КПСС XX с'ездига делегатлар сайладилар.

Мандат комиссияси с'ездга шуни айтиб ўтишни лозим деб ҳисоблайдики, барча область, ўлка партия конференцияларида ва иттифоқчи республикалар компартияларининг с'ездларида партия комитетларининг а'золарини ва КПСС XX с'ездининг делегатларини сайлаш партиямиз сафларининг мустаҳкам бирлиги белгиси остида ўтди.

Мандат комиссияси шуни аниқладики, барча партия ташкилотларида партия XX с'ездига делегатлар сайлаш партия Устави талабларига жуда мувофиқ равишда ўтказилган. С'ездга делегатлар ёпиқ (яширин) овоз бериш йўли блан сайланган. Ваколатларни текшириш шуни кўрсатдики, с'ездга сайланган делегатларнинг ҳаммаси зарур миқдорда кўпчилик овоз олганлар. Сайловларнинг белгиланган тартибини бузиш ҳоллари бўлмаган. Комиссия с'ездда ҳозир бўлган ҳамма делегатларнинг ваколатини ҳақиқий деб топди.

* * *

Ўртоқлар!

КПСС XX с'ездига делегатлар сайламоқ учун Марказий Комитет вакиллик нормаларини партиянинг илгари бўлиб ўтган XIX с'езди учун белгиланган миқдорда белгилади: партия а'золарининг ҳарбир беш мингидан ҳал қилучи овоз блан бир делегат ва партия а'золигига кандидатларнинг ҳар беш мингидан маслаҳат овози блан бир делегат сайлаш нормаси белгиланди. Шунга мувофиқ партия XX с'ездига ҳал қилучи овоз ҳуқуқига эга бўлган 1355 делегат ва маслаҳат овози ҳуқуқига эга бўлган 81 делегат сайланди. Ҳал қилучи овозга эга бўлган ва касаллиги сабабли с'ездда қатнашолмаётган олти делегатдан ташқари, сайланган делегатларнинг ҳаммаси с'ездда иштирок қилмоқда.

КПСС XX с'ездига аввалги с'езддагига қараганда 77 делегат кўп сайланди. Бунинг сабаби шуки, партиямиз сафлари кўпайди.

Ҳозирги вақтда Совет Иттифоқи Коммунистик партияси сафларида 7.215.505 киши бор, шулардан 6.795.896 киши партия а'золари ва 419.609 киши партия а'золигига кандидатлардир. Партиянинг XIX с'езди очилган вақтда—1952 йил 1 октябрьда — партия сафларида 6.013.259 а'зо ва 868.886 кандидат, ҳаммаси бўлиб эса 6.882.145 киши бор эди.

Шу ма'лумотлардан кўриниб турибдики, партия XIX с'езди бўлиб ўтган вақтдан бери коммунистларнинг умумий сони 333.360 кишига кўпайган. Шу вақт ичида партия а'золарининг сони 782.637 кишига кўпайган, КПСС а'золигига кандидатларнинг сони, аксинча, 449.277 кишига камайган, шу сабабли XX с'ездга сайланган ва маслаҳат овози бериш ҳуқуқига эга бўлган делегатларнинг сони 86 кишига камайган. КПСС сафларида партия а'золигига кандидатларнинг умумий сони бундан илгариги с'езддагига нисбатан қарийб икки баравар камайганлигининг сабаби шуки, партия ташкилотлари партия а'золигига кандидатлар блан ишлашни яхшиладилар, бунинг натижасида партия XIX с'езди бўлган вақтда стажлари ўтиб кетган кандидатларнинг анчагина қисми Совет Иттифоқи Коммунистик партияси а'золигига қабул қилинган.

Партия сафларининг ўсганлиги тўғрисидаги ма'лумотлар нимани кўрсатади? Бу ма'лумотлар мамлакатимиз меҳнаткашлари Ленин айтганидек, коммунистик партияни замонамизнинг ақл -идроки, шон-шарафи ва виждони деб, коммунистик жамият қуриш учун курашда ўзлари учун синалган раҳбар деб билаётганликларини кўрсатади. Партия ўзининг қилаётган ишлари, ўзининг тўғри сиёсати блан омманинг ишончига сазовор бўлди.

Коммунистик партия ишчилар синфининг фарзандидир, у халқ орасидан ўсиб етишди ва халққа садоқат блан хизмат қилмоқда. Партиянинг меҳнаткашлар оммаси блан чамбарчас алоқа боғлаганлигининг, партия блан халқ ўртасидаги бузилмас бирликнинг энг чуқур манба'и мана шундадир. Ишчилар синфининг, колхозчи деҳқонларнинг ва совет интеллигенциясининг энг яхши намояндалари партиямиз сафларига киришга интилаётганликларининг сабаби ҳам шудир.

Коммунизмнинг моддий-ишлабчиқариш базасини барпо қилишдан иборат бўлган доно ленинча сиёсат, оғир индустрияни устун даражада ривожлантириш сиёсати янги ва шунингдек эски саноат марказлари ва районларининг янада ўсиб бораётганлигида ўз ифодасини топди. Бу нарса Уралдаги, Сибирьдаги, Қозоғистондаги ва мамлакатимизнинг бошқа кўп районларидаги хўжалик тараққиётининг мисолида айниқса яққол кўриниб турибди.

Масалан, шу нарса диққатга сазовордирки, ҳозирги вақтда Кузбасс кўмир чиқариш соҳасида мамлакатда иккинчи ўринда турибди. Челябинск области ҳозирги вақтда революцияга қадар Россиядаги бутун металлургия саноати ишлаб чиқарганига қараганда икки баравар кўп металл ишлаб чиқармоқда. Бошқирдистон ва Татаристоннинг ёш нефть саноати тез сур'атлар блан ривожланиб, мамлакатда олдинги ўринларнинг бирига чиқиб олди. Шу блан бир вақтда эски саноат районлари ҳам муваффақият блан ривожланмоқда.

Саноат ривожланиб бораётганлиги блан бир вақтда шу индустриал марказларда ишчилар синфи ҳам тўхтовсиз ўсмоқда. Ҳозирги вақтда Урал саноатининг ҳамма тормоқларида 1940 йилдагига қараганда қарийб икки баравар кўп ишчи ва хизматчи ишламоқда. Шу муносабат блан партия ташкилотлари ўсмоқда ва мустаҳкамланмоқда. Свердловск партия ташкилоти составида 119.784 коммунист бор, буларнинг қарийб ярмиси саноатда ишлайди. Челябинск партия ташкилотида 91.550 коммунист бор, Кемерово партия ташкилотида 78.302 коммунист бор. Шу ташкилотлардаги коммунистларнинг 40 процентдан кўпроғи саноат ишлабчиқаришида ишламоқда.

С'ездаги делегацияларнинг энг йириклари мамлакатнинг асосий саноат районларидан келган делегациялардир. Чунончи, с'ездга Москва партия ташкилотидан 150 делегат, Ленинград партия ташкилотидан 66 делегат, Свердловск партия ташкилотидан 26 делегат, Горький партия ташкилотидан 21 делегат, Куйбишев партия ташкилотидан 20 делегат, Челябинск партия ташкилотидан 19 делегат, Бошқирдистон ва Татаристон партия ташкилотларидан 17 тадан делегат, Молотов ва Кемерово партия ташкилотларидан 16 тадан делегат сайланди.

Украина Коммунистик партиясининг партия ташкилотлари с'ездга ҳал қилучи овоз ҳуқуқига эга бўлган 191 делегат сайладилар. Киев область партия ташкилоти 20 делегат, Сталино ва Харьков область партия ташкилотлари 18 тадан делегат, Днепропетровск область партия ташкилоти 15 делегат сайлади.

Бошқа иттифоқчи республикалар компартияларидан энг катта делегацияларни қуйидагилар юборди: Қозоғистон 50 делегат, Грузия 38 делегат, Белоруссия 33 делегат, Ўзбекистон 30 делегат, Озарбайжон 26 делегат юборди.

РСФСР составида янгидан ташкил қилинган Арзамас, Балашов, Белгород, Каменск, Камчатка, Липецк, Магадан областьлари, шунингдек Украина ССРдаги янгидан ташкил этилган Черкас область партия ташкилотларининг делегациялари бу с'ездда биринчи марта қатнашмоқдалар.

Мамлакатимиз халқларининг дўстлиги, пролетар интернационализми Коммунистик партия миллий сиёсатининг мустаҳкам негизидир. С'ездга сайланган делегатлар орасида руслар, украинлар, белоруслар, ўзбеклар, қозоқлар, грузинлар, озарбайжонлилар, литвалилар, молдаванлар, латишлар, қирғизлар, тожиклар, арманлар, туркманлар, эстонлар, кареллар, финлар, татарлар, бошқирдлар, поляклар, яҳудилар, бурятлар, чувашлар, мордвинлар, удмурдлар, осетинлар, комилар, якутлар, марилар ва бошқа миллатлардан бўлган партия а'золари бор.

С'ездниnг кўпмиллатли состави давлатимиз халқларининг бузилмас дўстлигини кўрсатучи, миллий масалани ҳал қилишда ленинча сиёсатнинг муваффақиятларидан, миллий кадрлар етиштириш тўғрисида партиянинг муттасил ғамхўрлик қилаётганлигидан далолат берувчи фактдир.

Партиямизнинг асоси бўлган бошланғич партия ташкилотларининг сони тўғрисида с'ездга айтиб ўтишни зарур деб ҳисоблайман. Ҳозирги вақтда ҳаммаси бўлиб 350 мингдан кўпроқ бошланғич партия ташкилоти бор. Бошланғич партия ташкилотларининг сони саноатда 3870 та кўпайди ва 43.061 тага етди, транспортда 1946 та ва ва қурилишда 1887 та кўпайди. Бу ўсиш партиянинг саноатга, транспортга ва қурилишга қилаётган раҳбарлиги кучайганлигини кўрсатади.

Ма'лумки, партиямиз ўзининг XIX с'ездидан кейинги даврда қишлоқ хўжалигини кескин равишда юксалтириш соҳасида жуда катта тадбирларни амалга оширди. Қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш соҳасидаги энг муҳим тадбирларнинг бири бўлди. Коммунистик партиянинг чақириғи блан мамлакатнинг турли районларидан юз минглаб меҳнаткашлар қўриқ ерларни ўзлаштирмоқ учун бордилар. Юзлаб янги совхозлар ташкил қилинди. Шу сабабли, совхоз бошланғич партия ташкилотларининг сони анча кўпайди. Фақат Қозоғистонда ва Олтой-нинг ўзида 338 та янги совхоз партия ташкилоти тузилди.

Колхоз бошланғич партия ташкилотларининг сони ҳам кўпайди. XIX с'езд очилган вақтда колхозларда бошланғич партия ташкилотлари 76.355 та эди, энди буларнинг сони 80.015 га етди, ёки 3.660 бошланғич партия ташкилоти кўпайди. Шуни айтиб ўтиш кераккй, ҳозирги вақтда колхоз партия ташкилотлари анча йирик ташкилотлар бўлиб қолди, Ўз составида 26 тадан то 100 тагача коммунист бўлган колхоз партия ташкилотлари 1952 йилда фақат 5034 та эди. Ҳозирги вақтда бундай ташкилотларнинг сони 6 мингдан ошиб кетди. Составида 100 дан кўпроқ партия а'золари ва кандидатлари бўлган колхоз бошланғич партия ташкилотлари ҳам бор. Шу блан бирга шуни айтиб ўтиш кераккй, шу вақтгача 7356 колхозда партия ташкилотлари йўқ, 10850 колхоздаги партия ташкилотлари кам сонли ташкилотлар бўлиб, уларнинг сафида 3 тадан 5 тагача коммунист бор. Бу ҳол область ва район партия комитетларининг партия сафларини қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришининг илғорлари ва новаторлари, колхозчи деҳқонларнинг энг яхши кишилари ҳисобига ўстиришга кун сайин э'тибор бермаётганликларини кўрсатади.

Ўртоқлар! Ҳукуматимиз тинчлик сиёсатини ўтказиб, қуролли кучлар сонини анча камайтирди ва 1955 йилнинг ўзидагина армия ҳамда флотдан 640 минг кишини демобилизация қилди. Шу муносабат блан Совет Армияси ва Ҳарбий-Денгиз Флотидаги бошланғич партия ташкилотларининг ва коммунистларнинг сони камайди. 145 мингга яқин коммунист армия ва флотдан халқ хўжалигига қайтиб келди ва эндиликда улар тинч, ижодий меҳнат блан шуғулланмоқдалар.

* * *

Ўртоқлар! Бизнинг Коммунистик партиямиз Совет Иттифоқидаги сиёсий, хўжалик ва маданий ҳаётнинг ҳамма соҳаларида раҳбар кучдир. Бу ҳол с'езд делегатларининг составида ҳам ўзининг ёрқин ифодасини топди.

С'ездга партия ва совет органларининг ходимлари, саноат, транспорт, қурилиш, қишлоқ хўжалиги, савдо ходимлари, шунингдек маданият ходимлари, Совет Армиясидаги ва Ҳарбий-Денгиз Флотидаги партия ташкилотларининг вакиллари сайланган.

С'ездда қатнашаётган делегатлардан 506 киши партия ходимлари, 177 киши совет ходимлари, 12 киши касаба союз ходимлари ва 8 киши комсомол ходимларидир. С'ездда ҳал қилучи овоз ҳуқуқига эга бўлиб қатнашаётган ҳамма делегатлар орасида марказий партия органларининг ходимлари 1,4 процентни, область, ўлка партия комитетларининг ва иттифоқчи республикалар компартиялари Марказий Комитетларининг ходимлари 16,6 процентни, округ, шаҳар, район партия комитетларининг ва бошланғич партия ташкилотларининг ходимлари 19,3 процентни ташкил қилади.

Бевосита ишлабчиқаришда ишлаб турган кишилардан сайланган делегатлар бу с'ездда партиянинг бундан илгариги XIX с'ездига қараганда анча кўп. Бевосита ишлаб турган ишчилардан сайланган делегатлар XIX с'ездагига қараганда бу с'ездда 2,7 процент кўп қатнашмоқда ва колхозчи делегатлар эса 2 баравар кўп қатнашмоқда. С'ездда ҳал қилучи овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган ҳамма делегатлардан 438 киши бевосита ишлабчиқаришда ишлаётган кишилардир, шулардан 251 киши саноатда ва транспортда ҳамда 187 киши қишлоқ хўжалигида ишлайди.

С'ездда қатнашаётган ҳамма делегатлардан 95 таси Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвонига ва 60 киши Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвонига эга бўлган кишилардир.

Ўртоқлар! Мамлакатимизда қилинган маданий революция ўзининг ажойиб меваларини борган сари кўпроқ бермоқда. Совет давлати ўзининг кўпсонли интеллигенциясига эгадир. Шу нуқтаи назардан қараганда, с'езд делегатларининг ма'лумот жиҳатидан бўлган состави тўғрисидаги ма'лумотлар катта э'тиборга сазовордир. Ҳал қилучи овозга эга бўлган 1355 делегатдан 758 киши олий ма'лумотга, 116 делегат тугалланмаган олий ма'лумотга ва 169 делегат ўрта ма'лумотга эга. Шундай қилиб, с'езд делегатларининг 80 процентга яқини олий, тугалланмаган олий ва ўрта ма'лумотга эга бўлган кишилардир.

Партия составининг ма'лумоти тўғрисидаги рақамлар жуда мароқлидир. 1956 йил 1 январьда партия а'золари ва кандидатларидан 801 минг 384 киши олий ма'лумотли, 256.856 киши тугалланмаган олий ма'лумотли кишилар бўлган. КПСС а'золари ва партия а'золигига кандидатлардан ҳаммаси бўлиб 1.058.240 киши олий ва тугалланмаган олий ма'лумотга эга кишилардир, демак, бундай кишилар партия умумий составининг 14,7 процентини ташкил қилади. 1952 йилда, КПСС XIX с'езди очилган вақтда партия сафларида олий ва тугалланмаган олий ма'лумотли кишилар партия а'золари ва кандидатларининг 11,8 процентини ташкил қилган эди. КПСС сафларида ўрта ма'лумотли 1.593.505 киши бор, ёки булар партия а'золари ва кандидатлари умумий составининг 22,2 процентини ташкил қилади. 2.127.862 киши, ёки партия а'золари ва кандидатларининг 29,7 проценти тўлиқсиз ўрта ма'лумотли кишилардир.

Совет Иттифоқи илм-фаннинг ҳамма тормоқлари бўйича юксак малакали мутахассислар тайёрлашда жаҳонда биринчи ўринга чиқиб олди. Бизнинг давлатимизда совет интеллигенцияси фанни ривожлантириш, техникани янада тараққий эттириш, социалистик хўжаликни юргизишнинг илғор ва унумли методларини қидириб топиш, маориф ва совет халқининг соғлиғини сақлаш соҳаларида жуда катта ишлар қилмоқда. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси сафларида олий ва ўрта махсус ма'лумотга эга бўлган 1.877.773 мутахассис бор.

Бу ма'лумотлар мамлакатимизда маданиятнинг жуда катта ривожланганлигини, партия а'золаримизнинг ва бутун совет халқининг маданий савияси тўхтовсиз ўсаётганлигини кўрсатади. Ҳеч шубҳасиз, яқин йилларда олтинчи бешйиллик вазифаларини амалга ошириш натижасида совет кишиларининг маданий савияси яна ҳам юқори кўтарилади.

Делегатлар составининг партия стажи, шунингдек ёши тўғрисидаги ма'лумотлар шуни кўрсатадики, партия ташкилотларининг кўпчилиги партия кучларини танлаш ва уларни жой-жойига қўйиш соҳасидаги ўзларининг амалий ишларида кекса ва ёш кадрлардан баббаравар фойдаланиш тўғрисида, янги ходимларни дадиллик блан пастдан юқори кўтариш ва кекса кадрларга меҳрибонлик қилиб, уларнинг кўпйиллик тажрибаларидан фойдаланиш тўғрисида ғамхўрлик қилмоқда.

Ҳал қилучи овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган делегатлар составининг бешдан бир қисмидан кўпроғи (20,3 проценти) 40 ёшгача бўлган кишилардир, 55,7 проценти 40 дан 50 ёшгача бўлган кишилардир, 24 проценти ёши 50 дан ошган кишилардир.

Партия с'езди делегатларидан 500 га яқин киши кейинги уч йил ичида партия, совет ва хўжалик соҳасидаги мас'улроқ ишларга кўтарилган кишилардир.

Партиямиз ва унинг Марказий Комитети подпольеда ва гражданлар уруши йилларида революцион курашнинг шиддатли мактабини ўтган кадрларга айниқса меҳрибончлик блан муносабатда бўлмоқда, буни бизнинг с'ездимизга энг кекса ленинчи большевикларнинг, курашда чиниққан большевистик гвардиянинг шонли намояндалари сайланганлиги яққол кўрсатиб турибди! Коммунистлар ва барча совет кишилари партиямиз ва халқимизнинг улуғ революцион традицияларини муқаддас билиб ҳурматламоқдалар.

С'ездда қатнашаётган делегатлардан 22 киши Улуғ Октябрь социалистик революциясига қадар партия сафига кирган кишилардир, 60 делегат 1917 йилдан 1920 йилгача партия сафига кирган кишилардир. С'езднинг қолган делегатлари партия стажи жиҳатидан қуйидагича тақсимланади: 1921 йилдан 1930 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 24,9 процентни; 1931 йилдан 1940 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 34 процентни; 1941 йилдан 1945 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 21,6 процентни; 1946 йилда ва ундан кейин партия сафига кирганлар 13,4 процентни ташкил қилади.

С'езд делегатлари составидаги хотин-қизларнинг сони масаласига тўхталиб ўтиш керак. С'езд делегатлари орасида ҳал қилучи овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган 193 хотин-қиз бор, ёки улар ҳамма делегатларнинг 14,2 процентини ташкил қилади. Хотин-қизлар КПСС XIX с'ездида 12,3 процент, XVIII с'ездда 9,1 процент бўлган эди. Қуйидаги ташкилотлардан келган делегатлар составида хотин-қизлар айниқса кўп: Иваново области делегатлари орасида 41,7 процент, Рязань области делегатлари орасида 30 процент, Озарбайжон ва Татаристон делегатлари орасида 23 процентдан. Ижтимоий-сиёсий ҳаётда ва ишлабчиқариш фаолиятида хотин-қизларнинг активлиги кучайганлиги сабабли партия сафларидаги хотин-қизларнинг сони кўпайди. Кўпгина хотин-қизлар партия ва давлат аппаратида, саноат ва қишлоқ хўжалигида мас'ул вазифаларда ишламоқдалар. Бизнинг партиямизда ҳаммаси бўлиб хотин-қизлардан 1.414.456 киши бор. Партиядаги хотин-қизларнинг сони XIX с'езд вақтдагига нисбатан 95.488 киши, XVIII с'езд вақтидагига нисбатан 1.080.635 кишига кўпайди.

Кўриниб турибдики, ба'зи партия ташкилотлари хотин-қизларни раҳбарлик ишларига кўтаришга ҳали кам э'тибор бермоқдалар. Ҳал қилучи овозга эга бўлган 15 делегатдан иборат Ростов делегацияси составида фақат битта хотин борлигига, бу ташкилотда хотин-қиз коммунистларнинг умумий сони эса 12.748 киши эканлигига сабаб фақат шудир. Арманистон Коммунистик партиясининг 14 делегатдан иборат делегацияси орасида хотин-қизлардан фақат бир киши бор, Арманистон партия ташкилотида эса хотин-қизларнинг сони ҳаммаси бўлиб 14.876 кишидир.

Ўртоқлар! Владимир Ильич Ленин бундай деган эди: «Шу нарса шак-шубҳасиздирки, хотин-қиз ишчилар ва деҳқонлар орасида **ташкилотчи талантлар,** амалий ишни йўлга қўйиш қобилиятига эга бўлган кишилар бизга ма'лум бўлганига қараганда анча кўпдир...». Бу тўғрида Никита Сергеевич Хрушчев докладида ҳам етарлик далиллар келтирилди. Ленининг бу кўрсатмасини унутиш ярамайди.

Маслаҳат овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган делегатлар состави тўғрисида гапириб ўтишга ижозат берингиз.

С'ездга маслаҳат овози блан сайланган 81 делегатдан 19 делегат партия ходимлари бўлган кишилардир, 57 делегат совет муассасаларида ва жамоат ташкилотларида ишловчи, саноатда, транспортда ва қурилишда, қишлоқ хўжалигида ишлаётган кишилардир. Бу делегатлардан 50 кишидан кўпроғининг олий ва тугалланмаган олий ма'лумоти бор, 10 делегат ўрта ма'лумотга эга.

Маслаҳат овози бериш ҳуқуқига эга бўлган делегатлар партия стажи жиҳатидан қуйидагича тақсимланади: 1920 йилгача партия сафига кирганлар 3,6 процентни, 1921 йилдан 1930 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 11,1 процентни, 1931 йилдан 1940 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 24,7 процентни, 1941 йилдан 1945 йилгача бўлган даврда партия сафига кирганлар 30,9 процентни, 1946 йилда ва ундан кейин партия сафига кирганлар 29,7 процентни ташкил қилади.

* * *

Ўртоқлар!

XX с'езд делегатларининг состави тўғрисида келтирилган ма'лумотлар Совет Иттифоқи Коммунистик партияси яна ҳам кўпроқ ўсганлигини ва мустаҳкамланганлигини, меҳнаткашлар оммасига, давлат аппаратининг ҳамма звеноларига, саноатга ва қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилишда янги тажрибалар блан бойиганлигини, партия қурилишининг ленинча принципи асосида ўз ишини тинмай такомиллаштириб бораётганлигини кўрсатади. Партия социалистик хўжаликнинг ташкилотчилари бўлган, халқ хўжалигининг ҳамма тормоқларида техникани янада тараққий эттиришга бошчилик қилаоладиган жуда кўп кадрларни ғамхўрлик блан ўстирмоқда ва пастдан юқори кўтармоқда.

Бу с'езд партия сафларининг монолит бўлиб жипслашганлигини, партиянинг кучи ва обрўйи тўхтовсиз ўсиб бораётганлигини, унинг жанговарлик қобилияти ошганлигини, оммани коммунистик қурилишнинг янги муваффақиятлари сари олиб боришга тайёр эканлигини ва шу муваффақиятлар сари олиб боришга қобил эканлигини ёрқин ифодалаб турибди. Марксизм-ленинизмнинг улуғ идеялари Коммунистик партияни ва совет халқини янги ишларга, янги қаҳрамонликларга илҳомлантирмоқда. **(Қарсаклар).**

Ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг КПСС Марказий Комитети ва ўртоқ П. Г. Москатовнинг КПСС Марказий Ревизия комиссияси ҳисобот докладлари юзасидан музокаралар

Ўртоқ Н. А. МУҲИДДИНОВ нутқи

(УЗБЕКИСТОН ССР)

Ўртоқлар! Марказий Комитетнинг ҳисобот докладида Коммунистик партия ички ва ташқи сиёсатининг ютуқлари ёрқин далиллар блан кўрсатилди, КПСС XIX с'ездидан кейин ўтган давр ичида совет халқи олиб борган кураши ва эришган ажойиб ғалабалари якунланди, ишимиздаги камчиликлар очиб ташланди, коммунизм қуриш соҳасида партиянинг бундан буён бажарадиган ишларининг программаси муфассал баён қилинди. КПСС Марказий Комитети партияни ва мамлакатни улуғ Ленин кўрсатган йўлдан қат'ият ва ишонч блан бошлаб бормоқда. Марказий Комитет Пленумларининг тарихий қарорлари халқимизни равшан истиқболга эга қилди, мамлакат халқ хўжалигини ва маданиятини янада тараққий эттиришнинг туб масалаларини муваффақият блан ҳал этишнинг йўлларини ва воситаларини кўрсатиб берди. Бешинчи бешйилликнинг муддатидан илгари бажарилганлиги натижасида Совет давлатининг куч ва қудрати янада кўпроқ мустаҳкамланди, халқаро миқ'ёсда унинг обрў ва э'тибори ортди. Партиямизнинг бирлиги бузилмасдир, у халқ блан мустаҳкам алоқададир; ишчилар синфи блан колхозчи деҳқонлар иттифоқи, СССР халқларининг қардошларча дўстлиги ҳарқачонгидан ҳам мустаҳкамланди.

Халқнинг бахт-саодати тўғрисида доимо ғамхўрлик қилиш партиямиз учун олий принципдир. Ҳисобот даври ичида меҳнаткашларнинг моддий аҳволи ва маданий даражаси анча юксалди. Марказий Комитет амалга ошираётган ва ўртоқ Хрушчев с'ездда сўзлаб берган янги катта тадбирлар халқнинг моддий фаровонлигини янада кўпроқ оширади. Ўзбекистон партия ташкилоти ва барча меҳнаткашлари бу тадбирларни қизғин ма'қулламоқдалар ҳамда ўзининг жонажон коммунистик партиясининг халқ тўғрисидаги ғамхўрлигига жавобан халқ хўжалик планларини тўла ва ошириб бажариш учун курашда меҳнат соҳасида янги муваффақиятларга эришадилар.

Коммунистик партия ленинча миллий сиёсатнинг муваффақият блан турмушга оширилишини та'минлади. Совет Иттифоқида барча катта ва кичик миллатлар фақат ҳуқуқ жиҳатдангина эмас, балки амалда хўжалик ва маданий жиҳатдан ҳам тўла тенгҳуқуқли бўлдилар, миллий зулмнинг ҳамма излари узил-кесил ва абадий йўқ қилинди. Ўзбекистон ССР партиямизнинг миллий сиёсати тантана қилганлигининг ёрқин далилларидан бирйдир. Ўзбекистон ССРда ўтмишдан мерос бўлиб қолган хўжалик, сиёсий ва маданий қолоқликка батамом барҳам берилди, ҳар томонлама ривожланган социалистик саноат, коллектив қишлоқ хўжалиги вужудга келтирилди. Республикада ишчилар синфининг, миллий интеллигенциянинг малакали кадрлари етишдилар, ўзбек халқининг маданияти гуллаб-яшнади.

Кейинги бешйил мобайнида Ўзбекистон саноат маҳсулотининг ҳажми 62 процент ортди. Айниқса машинасозлик, кўмир, металлургия, химия ва тўқимачилик саноати маҳсулотлари ишлаб чиқариш анча кўпайди. Пахта, чорвачилик маҳсулотлари ва қишлоқ хўжалигининг бошқа тормоқларида маҳсулотлар етиштириш кўпайборди.

Кўплаб саноат ишчилари ва миллий техника интеллигенцияси кадрлари етиштирилганлиги ўзбек халқининг жуда катта ғалабасидир. Революциядан аввал Ўзбекистоннинг бутун саноатида 16 минг киши ишлаган бўлса, ҳозирги вақтда Тошкент тўқимачилик комбинатининг бир ўзидагина 20 мингга яқин киши ишлаб турибди. Ҳозир республиканинг социалистик саноатидаги ишчилар синфининг сони 300 минг кишидан ортиқ. Революциядан аввал ўзбек халқи ёппасига саводсиз эди. Кўп миллионли аҳолиси бўлган катта ўлкада битта ҳам олий ўқув юрти, битта ҳам ўзбек инженери йўқ эди. Эндиликда Ўзбекистонда тўла олий ва махсус ўрта ма'лумотга эга бўлган 112 минг мутахассис бор, республиканинг илмий-текшириш муассасаларида 6 мингдан ортиқ олим ишламоқда.

Ишлабчиқарувчи кучларнинг бу қадар мисли кўрилмаган даражада ривожланганлиги, меҳнаткашларнинг моддий фаровонлиги ва маданий даражаси юксалганлиги бизнинг ҳар биримизни социалистик Ватанимиз учун қонуний равишда фахрлантирмоқда ва чет эллардаги халқларни мароқлантирмоқда. Кейинги икки йил ичидагина республикамизга 59 мамлакатдан 122 делегация — 1.700 киши келиб кетди. Бизга келиб кетган Умумҳиндистон Тинчлик кенгашининг вице-президенти Пандит Онкар Натх Тхакур бундай деди: «Агар биргина Ўзбекистоннинг ютуқларинигина ҳисобга оладиган бўлсак, бу ютуқларнинг ўзи ҳам совет тузумини жуда юксак даражага кўтаради. Аввало миллатларнинг ва ирқларнинг тенглиги соҳасида эришилган мислсиз муваффақиятлар энг катта ютуқлардандир. Ўзбекистон — бир замонлар қолоқ бўлган халқларнинг тез тараққий этишининг ёрқин намунасидир, эркинликда яшашни, каста системаси ва эксплуатация битирилган шароитда яшашни истайдиган, тенгҳуқуқлилар орасида тенг ҳуқуқли бўлиб яшашни ва ирқий белгилар жиҳатидан ҳамда тан рангига қараб ажратишларга абадий хотима беришни истайдиган кишилар учун ёрқин намунадир».

Жазоир шаҳрининг собиқ мэри генерал Поль Тюбер бизнинг ҳаётимизни ўз кўзи блан кўриб кетди. Шундан кейин у ўзининг «Ўзбекистон Совет республикаси» номли китобида бундай деб ёзади: «Эзилган халқларнинг озод бўлишларини олдиндан кўраолмаган, шунингдек уларнинг озод бўлишлари учун замин ҳам тайёрлай билмаган мустамлакачи давлатлар танг аҳволда қолган ҳозирги пайтда бу проблеманинг Совет Иттифоқида ҳал этилганлиги ўрганишга сазовордир... Аввалда унумсиз бўлган ерлардан ҳозирги вақтда мўл ҳосил олинаётган... ҳамда аҳолиси бир замонлар қолоқ бўлган, аммо эндиликда маданиятнинг ҳамма турларидан баҳраманд бўлаётган Ўзбекистондан ўрнак олиш, ундан намуна олиш тўғрисида ўйлаб кўриш мувофиқ бўлар эди, зарур бўлар эди. Ўрта Осиёнинг бу узоқ районида худонинг раҳми-шафқати блан эмас, балки бошқа тузум туфайли пахта сувга тўйди ва кишилар озодликка эришдилар...» **(Қарсаклар).**

Республика экономикаси юксалганлиги, ўзбек халқининг маданияти гуллаб-яшнаганлиги, моддий фаровонлиги ошганлиги— мана шуларнинг ҳаммаси улуғ рус халқи бошчилигида Совет Иттифоқидаги ҳамма халқларнинг қардошларча берган катта ёрдамининг натижасидир; буларнинг ҳаммаси — Коммунистик партиянинг гениал ленинча миллий сиёсати турмушга оширилганлигининг самараларидир. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар! Энг кўп ривожланган капиталистик мамлакатларга иқтисодий жиҳатдан ҳам — аҳолининг жон бошига маҳсулот ишлабчиқариш жиҳатдан ҳам етиб олиш ва улардан ўзиб кетиш соҳасида партия томонидан қўйилган улуғвор вазифани амалга оширишда Ўзбекистон меҳнаткашлари мамлакат олдидаги ўз бурчларини — даставвал пахта етиштиришни ҳамма чоралар блан кўпайтиришдан иборат деб биладилар. Олтинчи бешйиллик план юзасидан КПСС XX с'езди Директивалари проектида Ўзбекистонда пахта етиштиришни 1955 йилдагига нисбатан 1960 йилда бирярим баравар кўпайтириш кўзда тутилган. Биз бу топшириқ тамомила реаль топшириқ деб ҳисоблаймиз. Республика партия ташкилоти бу топшириқни бажариш учун ҳамма чораларни кўради. Аммо бунинг учун биз пахтачиликка партия раҳбарлиги савиясини анча юксалтиришимиз зарур.

Ўзбекистонда пахтачиликни ривожлантириш учун катта имкониятлар бор, лекин бу имкониятлардан тўла фойдаланилмади. Пахтачиликка раҳбарлик қилишда бирқанча жиддий хатоларга йўл қўйилди. Бу хатолар шундан иборат бўлдики, социалистик деҳқончилик соҳасидаги асосий вазифа я'ни ҳосилдорликни ошириш унутилди. Пахтачиликдаги янги, прогрессив усуллар бизда узоқ вақт давомида камситилди, тупроқнинг унумдорлигини ошириш, сув блан та'минлаш, ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, меҳнатни тўғри ташкил қилиш ва меҳнатга ҳақ тўлаш ҳамда бой техникадан самарали фойдаланиш юзасидан комплекс тадбирлар кам амалга оширилди. Гарчи ялпи пахта ҳосили 1950 йилдагига нисбатан 277 минг тонна ошган бўлсада, юқорида айтиб ўтилган хатолар натижасида республика пахта ҳосилдорлигини оширишда бирқанча йиллар давомида бир нуқтада туриб келмоқда ва пахта тайёрлаш планларини бажармай қолмоқда. КПСС Марказий Комитети йўл қўйилган хатолар нималардан иборат бўлганлигини тушуниб олишимизга ва пахтачиликни янада юксалтириш йўлларини белгилашга ёрдам берди.

Ўзбекистон 1956 йилда 2 миллион 900 минг тонна пахта етиштириши лозим. Бу миқдор ўтган йили топширилган пахтадан 400 минг тонна кўп. Республика қишлоқ хўжалик илғорларининг 1955 йил декабрида ўртоқ Хрушчев ва ўртоқ Булганин иштироки блан бўлиб ўтган кенгаши бу планни бажариш юзасидан колхозларда, совхозларда ва МТСларда қуйидаги тадбирлар амалга оширилишини ма'қуллади: 1 миллион гектарга яқин майдонда чигит квадрат-уялаб экилади ва сўнгра қатор-оралари машина блан иккитомонлама ишланади, шу блан 1957 йилда республиканинг барча колхоз ва совхозларида агротехниканинг шу прогрессив методига ўтиш тўла амалга оширилади: 1956 йилда камида 400 минг гектар майдонда, 1957 йилда 800 минг гектар майдонда пахта етиштиришни ва пахта теримини комплекс механизациялаш амалга оширилади, 1958 йилда эса ҳамма экин майдонларида комплекс механизациялаш тўла амалга оширилади, шу асосда пахтачиликда меҳнат унумдорлигини тахминан икки марта оширишга эришилади.

(ОХИРИ УЧИНЧИ БЕТДА)